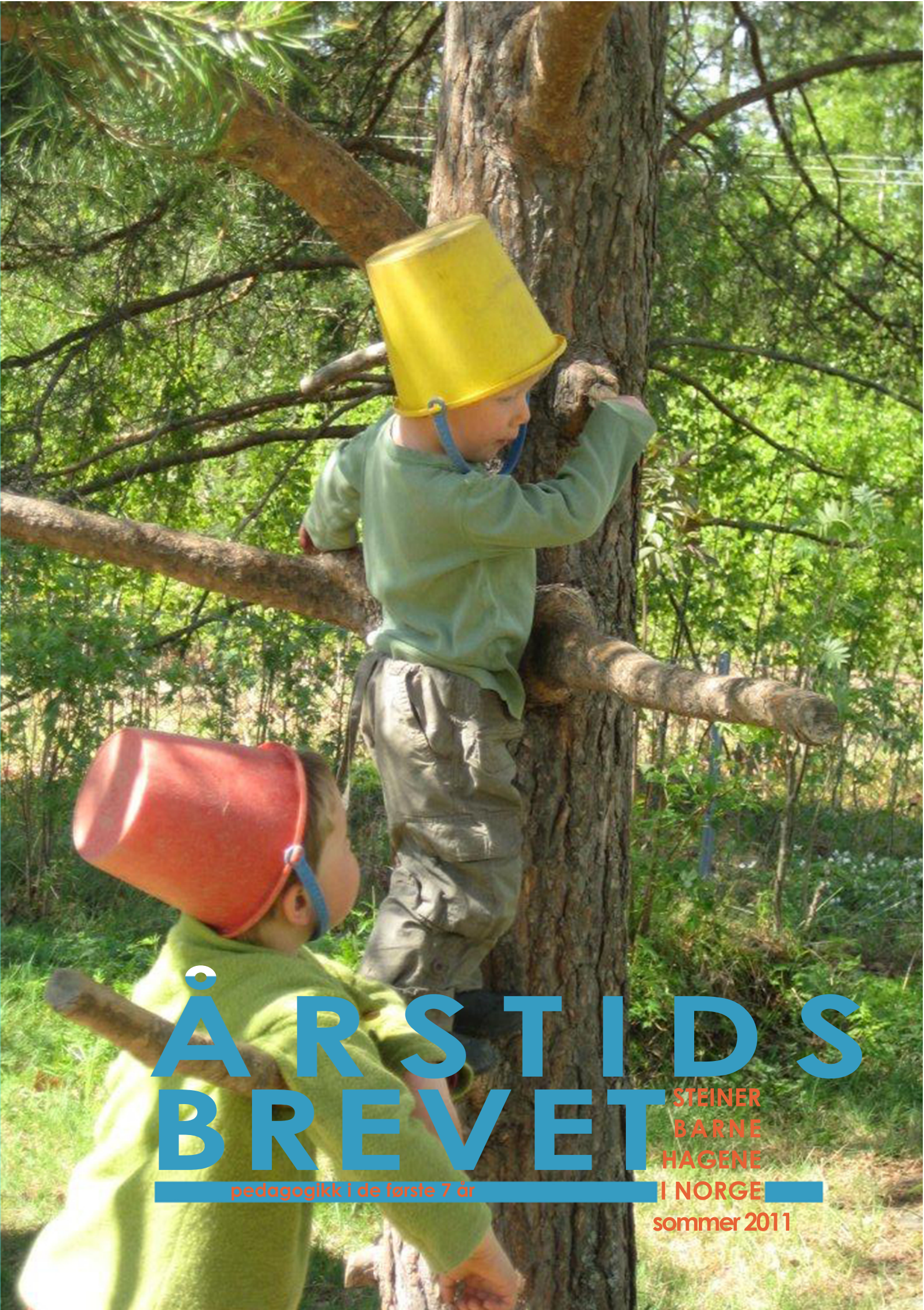

A photograph of two young children climbing a large tree. The child higher up is wearing a light green long-sleeved shirt and grey cargo pants, with a yellow bucket balanced on their head. The child lower down is wearing a light green long-sleeved shirt and a red bucket is balanced on their head. Both buckets are secured with blue straps. The background is a dense forest with green foliage.

ÅRSTIDS BREVET

pedagogikk i de første 7 år

STEINER
BARNE
HAGENE
I NORGE

sommer 2011

Foto: Mari Rise Knutsen

Neste deadline: 1. september.

*Omslagsbilde:
Björg Lobben Røed.*

Årstidsbrevet

Utkommer med fire nummer hvert år og utgis av Steinerbarnehageforbundet i Norge,
e-mail: forbundet@steinerbarnehagene.no
Sekretær: Grete Gulbrandsen, telefon: 957 23 918 (mandag).

Steinerbarnehageforbundet er medlem av det internasjonale steinerbarnehageforbundet, IASWECE, www.iaswece.org

Redaktør:

Mette Johannessen.

Redaksjonsråd:

Styret i Steinerbarnehageforbundet i Norge.

Årstidsbrevet henvender seg fortrinnsvis til forbundets medlemmer og er en felles arena for å drøfte faglige spørsmål. Tidsskriftet er også tenkt for alle med interesse for Steinerpedagogikk og barns oppvekstvilkår generelt.

Årstidsbrevet baserer seg på bidrag som inneholder:

- * egne erfaringer, observasjoner og undersøkelser, samt forskning;
- * praktiske gjøremål og pedagogiske innspill;
- * innlegg angående litteratur og kildematerialer;
- * tilbakemeldinger og spørsmål.

www.steinerbarnehagene.no

Innhold

4	God tur, skolepike
<i>Kolbein Falkeid</i>	22	Aspekter ved barnets utvikling,
11. oppdragelse fra fødsel til tannskiftet
<i>Frode Barkved</i>
5	Fra redaksjonen	24	Verktøykasse for kollegiemøter /
avdelingsmøter
<i>Björg Lobben Roed</i>
6	Nytt fra styret	25	Hvordan kan vi ivareta barnets egenart
og menneskeverd -?
<i>Björg Lobben Roed</i>
7	Rapport fra videreutdanningen ved RSH
<i>Astrid Helga Sundt</i>	26	Stemningsrapport fra morgenstunden
til en ettåring
<i>Eli Jorunn Kleven</i>
8	Referat fra Cape Town februar/mars 2011
<i>Eldbjørg Gjessing Paulsen</i>	27	Når sola står høyest
<i>Frode Thorjussen</i>
10	Utviklingsarbeid i regi av IASWECE	28	Naturlekeplass og taulek
<i>Sigbjørn Hegland</i>
12	1.Klasse, viktigheten av sammenarbeid
mellom barnehage og skole
<i>Björg Lobben Roed</i>	30	En liten husnisse
<i>Gro Løkken</i>
14	Presentasjon av bacheloroppgaver ved RSH
<i>Mari Rise Knutsen</i>	32	Utenfor barnehageporten
<i>Margrete Wiig</i>
15	Takk for sist på barnehagestevnet	33	Annonser
16	Det lille barnet (del 6)
<i>Michaela Glöckler</i>	34	Kalender
19	Hjemmeværende og utskjelt
<i>Christine Røsaker</i>		
20	Sommer-ringlek
<i>Mari Rise Knutsen</i>		

Bidrag til neste nummer
sendes til redaksjonen senest:
1. februar, 1. mai,
1. september, 1 november.

Adresse:
Mette Johannessen,
Birkebeinerveien 18,
2618 Lillehammer.

aarstidsbrevet@hotmail.com

Telefon: 61278246/98836108

Abonnement:
Årsabonnement koster kr. 200.-.
Abonnementet løper til
oppsigelse foreligger.

Medlemskap i Steinerbarne-
hageforbundet inkluderer et
abonnement.

Stillingsannonser
for medlemsbarnehagene er
gratis.
For andre annonser: kontakt
redaksjonen.

www.iaswece.org

God tur, skolepike

God tur, skolepike.
Med den røde ranselen som en
soloppgang på ryggen
og flettene lik gardiner trukket til
siden
for nakken din, denne hvite nonnen
jeg alltid har lyst til å si
omforlatelse til,
går du
til dine første skoledager.
Ansiktet ditt ryker av forventning
like eksplosivt fruktbar
som en nybrøytet åker i
regnskoglandene.

Å såmenn,
vær rene på hendene og barhodede
når dere med såkorg går ut på dette
jordet.
Jeg tror ikke kunnskapene dere
kaster ut
er spilt korn, men jeg vet:
alt som uten baktanker,
uten skepsis, umaskert
og uvettig vergeløst
går ut til livet med tilliten som
et kostbart gulleple i hendene
er hellig.

Så god tur med deg, skolepike.

Steinerbarnehagene i Norge

Kjære kollegaer,

At ettåringer i en avgjørende tilknytningsfase tilbringer største delen av sin våkne tid (ofte mer enn 41 timer) i barnehage, problematiseres av Kristin Clement i Aftenposten (fredag 3. juni). Kunnskapsminister Kristin Halvorsen på sin side uttrykker noen dager tidligere i samme avis (1.juni) at de minste barnas lange dager i institusjon ikke gir grunnlag for bekymring.

En offentlig meningsutveksling om små barns kår er prisverdig og nødvendig. Det er derfor beklagelig om debatten bærer preg av å ville skåre politiske poeng og at basale spørsmål forblir ubesvarte

I møtet med en institusjonalisert hverdag for sin ettåring startet Simen Tveitereid, for noen år tilbake, en offentlig debatt om ettåringens hverdag i barnehagen (les Årstidsbrevet høst 2008). Debatten ble på mange måter mobbet bort og en viktig foreldrestemme stilnet ganske enkelt av. At det er sterke økonomiske krefter bak institusjonaliseringen av barndommen ble åpenbart, og fremstår klart når barnehagebarn benevnes som "vandrende bruttonasjonalprodukter", for å sitere Kunnskapsministeren.

På side 19 kommer en annen foreldrestemme til tals, der Christine Røsaker forteller om sine erfaringer med å velge å være med sitt eget barn på heltid.

Mer enn 80 % av ettåringene går i dag i barnehage, en utvikling som faktisk har blitt forsterket gjennom Kunnskapsløftet i 2006 (Hallo Kristin Clement!!).

Det er på høy tid å formulere en pedagogikk for de første tre årene. Her har også steinerbarnehagene en utfordring.

Hva behøver ettåringen og hvorfor? Hvilken dagsrytme og hvilken tilnærming? Hva skiller de ulike utviklingsfaser fra hverandre?

Behøver vi kanskje en egen utdanning for småbarnspedagoger?

For å besvare slike spørsmål kan vi ta lærdom av og komme i tale med den forskning på tilknytning og utviklingspsykologi som er tilgjengelig i dag.

På barnehagestevnet på Nesodden i vår, kunne professor T. Diseth vise hvordan stressrelaterte forstyrrelser har akselerert blant barn i Norge de siste fem årene.

Selv om årsakene til denne utviklingen er flere, er det viktig at vi som barnehagepedagoger ser inn i eget fagfelt og løfter fram verktøy som kan vende utviklingen.

Steinerpedagogikkens verktøy ligger i et helhetlig syn på menneskets utvikling, hvor en forståelse av barnets følelsesintensitet er utslagsgivende for vår omgang med barna.

Å fordype innsikten av barnets følelsesintensitet ligger som mål bak bidrag, innlegg og innspill i Årstidsbrevet denne gangen. Det takker vi for.

Med gode sommerønsker fra redaksjonen,
ved Mette Johannessen.

Nytt fra styret

STYRETS ARBEID

Kjære alle sammen!

Takk for et levende årsmøte og mange gode samtaler på barnehagestevnet på Nesodden.

Det er omfattende og krevende forberedelsesarbeid som ligger til grunn for årsmøtet! Mange saker skal holdes i og mange grep må gjøres under gjennomføringen.

Dette årets ettertanke går i retning av at vi må ha nok tid, sakene må være svært godt forberedt og det må oppfordres til aktivitet hos dere medlemmer, slik at de riktige beslutninger kan fattes. Selv synes jeg vi kom godt i havn, men alltid finnes det forbedringsmuligheter.

Kanskje det vil presse seg fram medlemsmøter i de ulike regionene? Kanskje vil regioner invitere til medlemsmøter hvor representanter fra styret kan inviteres til å ta opp aktuelle saker?

Etter Årsmøtet har det vært stor aktivitet.

Den siste samlingen i Førsteklasses!-kurset har vært holdt. Dette kurset har hatt to runder gjennom to år og har vært svært godt besøkt. Forståelsen for at det er barnehagepedagogikk som skal være det pedagogiske innholdet i 1.klasse er satt ut i livet de aller fleste steder.

Det er blitt holdt en orientering om Steinerbarnehageforbundet til avgangsstudentene på RSH. Her ble det lagt vekt på de rammene som regulerer barnehagene våre og hvordan Steinerbarnehageforbundet kan hjelpe til å finne løsninger på spørsmål som dukker opp i denne forbindelse. Det var gode innspill, særlig rundt personaltetthet og forståelsen av retningslinjene for dette.

Så har det vært Landsmøte i PBL. Det var særlig to saker som var av betydning for oss

- spørsmålet om hvorvidt PBL kun skal være en arbeidsgiverorganisasjon
- rammefinansieringen

I den første saken ble det vedtatt at dette spørsmålet skal drøftes på et ekstraordinært landsmøte januar 2012 om PBL klarer å få gjennomslag for at private barnehager kommer ut med riktige tall etter den store økonomiske endringen dette året. Videre er det også tatt høyde for at barnehager som Steinerbarnehagene har mulighet til å holde seg utenfor arbeidsgiverdelen (som nå).

Dette blir altså et tema som vi må følge med i.

I den andre saken var det satt av en hel dag til informasjon og samtale. Det blir for omfattende å lage et referat fra dette, men det vil det helt sikkert komme i tidsskriftet Barnehage og på PBLs hjemmeside. Det brukes store ressurser på å få fram de riktige tall i alle kommuner. I denne saken gjør PBL en kjempejobb for oss.

Det går mot sommer og ferie! Vi ønsker dere alle en vel fortjent tid med gode ønsker om at alle batterier blir ladet og masse nytt pågangsmot dannes.

GOD SOMMER hilsen Grete Gulbrandsen.

Forbundets styre:

Grete Gulbrandsen (gretegul@gmail.com) er sekretær i 30 % stilling. Hennes engasjement varer til 2014. Grete arbeidet som førskolelærer fra 1973 i privat og offentlige virksomheter. Har vært 10 år i Steinerskolen som klasselærer, men ville tilbake til Steinerbarnehage. Hun er styrer på Linden Steinerbarnehage.

Björg Lobben Røed (lo-roed@online.no) er styreleder og arbeider opp mot steinerskoleforbundet, PBL og har 30 % stilling. Hun er innvalgt til 2015. Björg har arbeidet med steinerpedagogikk i over 25 år, både i barnehage og skole. Hun er styrer i Aurora Steinerbarnehage på Nesodden som hun startet 1990.

Mette Johannessen (aarstidsbrevet@hotmail.com) har 10 % stilling som IASWECE-representant og 20 % for å redigere og distribuere Årstidsbrevet. Hun er innvalgt i styret til 2017. Hun har arbeidet med steinerbarnehagepedagogikk i mer enn 20 år, både i Sverige og Norge. For tiden arbeider hun med 6-årsgruppen på Steinerskolen i Lillehammer.

Gro Løkken (groeland@online.no) fra Drammen er innvalgt til 2016.

Hun har i en årrekke arbeidet med helsepedagogikk i Sverige. De siste 14 årene har hun arbeidet i steinerbarnehagen i Drammen og har bl.a. startet ny barnehage der.

Rapport fra videreutdanningen

ved RSH

For et drøyt år siden oppsummerte vi i Årstidsbrevet en undersøkelse av hvilken interesse som fantes for en steinerpedagogisk videreutdanning for førskolelærere her i Norge. Interessen hadde vist seg å være så stor at med støtte i Nokuts godkjenning av prosjektet, valgte Steinerhøyskolen å sette i gang. Formen ble et toårig studieløp med 6 ukers samling i året, og utlysning skjedde her i Årstidsbrevet og et par andre omtrent like interne steder. Sammen med selvstendig studiearbeid, oppgaveskriving, felleselektronisk læringsplattform og noe praksis utover eget barnehagearbeid ville studiet gi offentlig utdannete førskolelærere 60 studiepoeng i vår egen pedagogikk. Studiet ble utlyst, og 7 studenter ble tatt opp høsten 2010. Alle disse arbeider samtidig i steinerbarnehage.

En erfaren og ressurssterk gruppe har arbeidet sammen dette året, blitt godt kjent med hverandre, utvekslet erfaring og utviklet pedagogiske ideer både alene og sammen med engasjerte lærere og medstudenter fra andre klasser. For meg som en av lærerne, har det vært fantastisk å bli kjent med disse friske damene, og jeg gleder meg til videre samarbeid kommende år.

Steinerhøyskolen har ikke kapasitet til å ta opp en ny tilsvarende klasse i høst, men vil vente til høsten 2012 før det igjen trolig lyses ut et tilsvarende tilbud.

En god sommer til dere alle!

Fra Astrid Helga Sundt

Mari Rise Knutsen (mari.rise.knutsen@hotmail.com) fra Oslo er innvalgt til 2012.

Hun har arbeidet flere år i offentlig barnehage. Hun er steinerførskolelærer og har i flere år arbeidet som pedagogisk leder ved Eventyrbrua Steinerbarnehage.

Sigbjørn Hegland (sigheg@gmail.com) fra Stavanger er innvalgt til 2013.

er utdannet på deltidsutdanningen på RSH, ferdig 2007. Har arbeidet mange år i Bukkene Bruse, Stavanger, er nå styrer i Biå Steinerbarnehage, Stavanger.

Astrid Helga Sundt (astrid.sundt@gmail.com) fra Bergen er innvalgt som vara til 2013.

Hun tok master på RSH 2007. Har arbeidet mange år i Tryllefløyten og er nå styrer ved Eplekanten Steinerbarnehage, Bergen.

Hege Næsheim (hege@nexit.com), som arbeider ved Solrosen Steinerbarnehage i Oslo, er innvalgt som vara til 2012.

Caroline Alfsen Peterson (caroline@rshoyskolen.no), sitter i styret som representant fra førskolelærerutdanningen ved RSH.

Referat fra arbeidet i Cape Town i februar/mars 2011

Eldbjørg Gjessing Paulsen

En uke før jeg skulle sette kursen for en ny arbeidsøkt i Sør-Afrika, mottok jeg den triste meldingen om at Nomangesi Mzamo Mbobosi var sovnet inn etter et lengre sykeleie.

Før vi begynte ca 50 barn i ett rom.

Nomangesi var en av pionerene i arbeidet med utdannelse av kvinner i Townshipene rundt Cape Town. Hun var ansatt i CCE (Center for Creative Education) i mange år.

Jeg møtte henne første gang i begynnelsen av 1999, mitt første møte med kvinnene i Cape Town. Hennes entusiasme, glede og gjestfrihet var noe jeg satte stor pris på, og som jeg alltid vil minnes. Jeg hadde ikke vært lenge i arbeid rundt om i barnehagene i Townshipen Khayelitsha før hun inviterte meg hjem til seg. Vi hadde lange samtaler, og selv om det ofte var alvor i samtalene med tanke på barnas fremtid i Townshipen, så satt latteren løst. Aldri et kjedelig øyeblikk sammen med Nomangesi.

Dessverre rakk jeg ikke å få med meg begravelsen hennes, men jeg dro for å treffe mannen hennes, Major. Jeg hadde med en cd med et intervjuopptak som ble tatt i 2007. NRK (sånn er livet) var i Cape Town og ba om et intervju. Her snakket Nomangesi om hvilke håp hun hadde for fremtiden og uttrykte

at hun trodde fast på at Sør Afrika en dag ville klare å få "the Rainbow Nation" til å fungere i praksis, til å bli en multikulturell nasjon som vil dele sine kunnskaper på tvers av kultur, religion og politikk. Vi må begynne med de

Her har de fått mer plass- og færre barn!

minste barna og gi dem håp for fremtiden, sa hun. Møtet med Steinerpedagogikken hadde brakt henne tilbake til røttene hennes og minnet henne på hvem hun egentlig var!

Jeg tror hun hadde rett, der er håp, selv om vi ser at arbeidet vi gjør beveger seg fremover med langsomme skritt, og vi har en følelse av å skape en liten dråpe i havet når vi egentlig ønsker å fylle hele havet!

"Baby-care" prosjektet er en av disse dråpene, som forhåpentligvis vil påvirke mange barn og gi dem en annen fremtid, en fremtid med håp.

I løpet av den første uken, dro vi til ulike barnehager for å se hvor det var mulig å etablere en god avdeling for de aller minste barna. Etter flere runder med diskusjon ble det bestemt at det skulle bli Nomvula's barnehage "Masakhe" (Nomvula var på stevnet i Arendal 2009) Hun holdt på å bygge ut barnehagen sin for å få bedre plass til de aller minste. Med stor hjelp fra tysk frivillig ungdom var hun i full gang, og vi bestemte

å fullføre småbarnsavdelingen mens jeg var der, noe vi klarte.

Første dagen jeg var i Masakhe var det ene rommet overfylt; ca 20 babyer og ca 30 barn fra 3-6 år. Det var liten, eller ingen plass til hverken bevegelse, aktiviteter eller noen form for lek. Dagene er lange for mange av barna, ofte fra 0630 til 1800. Derfor ble det ekstra viktig for oss å få ferdig det ene rommet så fort som mulig for å få flyttet de minste dit.

En snekker og de tyske frivillige ungdommene satte i gang med å legge gulv, male tak og vegger, sette inn vinduer og dører, rørleggeren kom for å legge inn vann, og gardiner ble sydd osv...

Jeg fikk høre om en snekker i Townshopen som laget barnesenger, han ble kontaktet og spurt om han kunne lage senger til oss på

Lek med kurver, klosser og baller.

to uker! Ja det kunne han! Noen andre laget lekekuber, kommode, krakker og klatrebenk. Vi kjøpte madrasser, laken, tepper, håndklær, kluter, kurver og lignende og klarte til og med å få sydd noen baller.

Det ble noen travle uker. Innimellom det praktiske arbeidet hadde vi lange samtaler. Nomvula og Nolubabalo (hun som har ansvar for denne avdelingen) og jeg. Vi snakket om hvordan og hvorfor vi møter de minste som vi gjør, hva trenger de? Hvordan skape en god dags rytme som ivaretar barnas behov for omsorg, mat, stell, hvile og lek?

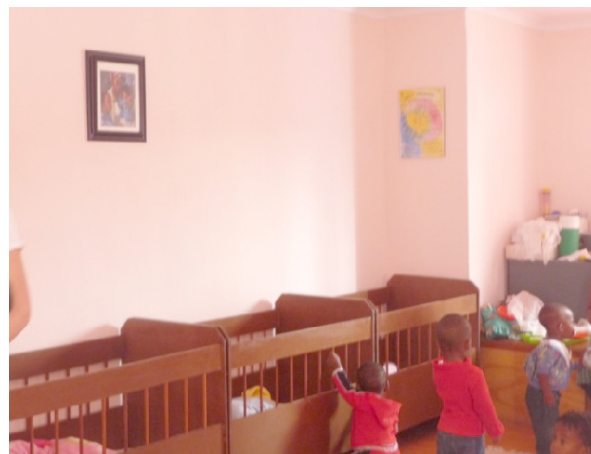
Dessverre ble vi berørt av en "taxi-streik" som influerte på arbeidet vårt og livet i Townshopen generelt. Vi kunne ikke dra inn til Masakhe på tre dager noe som forsinket arbeidsprosessen. Det var frustrerende fordi jeg bare skulle være der en uke til.

På tross av streik klarte vi å få rommet så og si ferdig. Dagen før jeg skulle dra, var sengene på plass! Rommet var forvandlet; tepper på gulvet, tak og vegger var malt og

gardinene var på plass. Og det viktigste; barna hadde plass til å bevege seg og leken var i gang. Fra passivitet til full utfoldelse i lek og bevegelse. Opp og ned av krakker og kurver, lek med baller og klosser, noen sammen, mens andre utforsket på egen hånd, alle var mer eller mindre aktive, bortsett fra de som sov i *en seng* og ikke på gulvet!!

Det var utrolig å se forandringen hos barna på så kort tid og hvor lite som skal til for å endre på en uholdbar situasjon.

Det er fremdeles en lang vei å gå før vi når målet om å bedre de minstes livsvilkår i barnehagene, og det er mange som trenger hjelp – et vakkert rom er ikke nok, de som jobber med de minste trenger utdanning. De fleste har ingen form for skole eller

De nye sengene vår!

utdanning, og det trengs både kursing og veiledning for å få optimalt utbytte av prosjektet. I tillegg må de som jobber der forplikte seg til å bli over lengre tid slik at det blir stabilitet og trygghet for barna.

Det er små dråper og det går sakte men sikkert fremover. Slik Nomangesi sier i intervjuet; vi er med på å forme mennesket og vi må starte tidlig for å lykkes. Vi må dele vår kunnskap og erfaringer med hverandre for å nå målet.

Igjen ønsker vi å rette takk til IASWECE, Stjerneglimt Steinerbarnehage, alle mine kolleger, venner og sponsorer for å støtte dette arbeidet

Arendal 25. mai 2011

Eldbjørg Gjessing Paulsen

Kontonummeret vårt er 28010360066

"Center for Creative Education" for dere som ønsker å støtte prosjektet ☺

The International Association for Steiner/Waldorf Early Childhood Education

IASWECE-hilsen

Utviklingsarbeid i regi av IASWECE

Livskvalitet i førskolealder – en satsning på framtiden

Steinerbarnehage-pedagogikken blir satt pris på og praktisert av flere og flere mennesker verden over. Denne utviklingen kommer til uttrykk på forskjellige måter, avhengig av kultur og beliggenhet:

I Kina har utviklingen av steinerpedagogikken akselerert etter et kort bekjentskap med hovedtrekk i pedagogikken.

I Øst-Afrika går utviklingen saktere, men den er grundig.

I Ungarn er situasjonen dynamisk, med intense diskusjoner foran nye veivalg.

I Brasil, hvor steinerbarnehage-pedagogikk har vært praktisert i 50 år, er bevegelsen veletablert og solid (mer enn 500 steinerbarnehagepedagoger deltok i den internasjonale steinerbarnehage konferansen i Sao Paulo i juli 2010).

Det som er felles for alle er følgende: om steinerbarnehage-pedagogikken ikke skal ende opp med bare å være en metode, men skal forbli en pedagogisk kunst, må resurser og tid avsettes for å sikre et bærekraftig grunnlag gjennom utdanning og faglig utvikling.

Det er ved en slik satsning at steinerbarnehage-pedagoger i Chengdu og Nairobi, Jerusalem og Bisjkek kan få en sjanse til å utvikle og fordype helt avgjørende ferdigheter innenfor observasjon og håndverk, og opparbeide sikkerhet og tillitt til livet, samt øke forståelse for menneskets ulike utviklingstrinn.

En satsning på pedagogens utviklingsmuligheter er den beste kvalitetssikring av barns oppvekstvilkår og deres muligheter senere i livet.

Derfor henvender vi oss til våre norske kollegaer, og ber om støtte til vårt utviklingsarbeid.

Her er noen glimt fra arbeidet vårt:

KINA: steinerpedagogikken har de siste fem årene økt utrolig fort. Barnehagen som Li Zhang, startet i Chengdu i 2004, består i dag av fem avdelinger og to lekegrupper med sammenlagt 110 barn. Etter et treårig løp er det første kullet på 80 steinerbarnehagelærere uteksaminert og 140 nye studenter har startet på en ny runde. Her, i verdens mest befolkede land, er det 24 steinerbarnehager og like mange nye initiativer som er på vei. Våre kollegaer i Kina har et overhengende behov for hjelp: de behøver mentorer til avgangsstudenter, rådgivere til de nye initiativene, muligheter til å reise og undervise ved utdanningsstedene. Thanh Cherry, en erfaren steinerbarnehagepedagog fra Australia er bedt om å koordinere vårt utdanningsprosjekt. Finansiell hjelp for å lykkes med dette prosjektet er avgjørende.

ØST-AFRIKA: I Nairobi finns det fire veletablerte steinerbarnehager der de fleste pedagogene er østafrikanske, samt en steinerbarnehagelærerutdanning med 28 studenter fra Kenya,

Uganda og Tanzania. Neste skritt i utviklingen av steinerbarnehage-pedagogikken i Øst-Afrika er videreutdanning og faglig fordypning for de som allerede er pedagoger. Steinerpedagoger i Kenya har i tillegg tatt på seg en samfunnsoppgave: Barnehagen i Mbagathi tar inn de fattigste barna i området og har et internat for foreldreløse og barn fra slum og landsbygd.

STEINERBARNEHAGELÆRERUTDANNELSEN VERDEN OVER

Det antroposofiske menneskebildet ligger til grunn for steinerbarnehagelærereutdannelsen; denne utdannelsen er et hovedanliggende for IASWECE. Gjennom pedagogisk og finansiell hjelp vil vi sikre kvaliteten i utdannelsen og styrke samarbeidet mellom lærerne på utdannelsesstedene verden over. Et internasjonalt møte for seminar- og øvningslærere er planlagt i Dornach, i oktober 2011; der de kan dele og fordype erfaringer og få nye impulser.

I tillegg til prosjektene som er beskrevet her, medvirker IASWECE med støtte og hjelp til steinerbarnehage-pedagogiske kurs i hele Øst-Europa, Etiopia, India, Kirgistan, Peru, Sør-Afrika, Tyrkia, Vietnam m. m..

“Om en pedagogs daglige arbeid settes inn med kjærlighet og kreativitet, i samsvar med vår tids behov og med den enkeltes livssituasjon for øye, så vil ikke steinerpedagogikken stivne i et fastlagt mønster...

Steinerpedagogikken er en kunst som utvikles fortløpende og utføres på en levende måte.”

Helmut von Kügelgen

Hjelp steinerbarnehagekollegaer verden over til å utvikle gode forutsetninger for framtiden gjennom arbeidet de gjør med barna i dag.

Send ditt bidrag til:

**Steinerbarnehageforbundet
kontonummer: 1254 0518 600
merket "IASWECE vinter 2011"**

Følgende land er medlemmer i IASWECE:

Australia, Østerrike, Belgia, Brasil, Tsjekkia, Danmark, Finland, Frankrike, Tyskland, Ungarn, Irland, Israel, Italia, Japan, Nederland, Nord-Amerika, Norge, Polen, Romania, Russland, Sør-Afrika, Spania, Sverige, Sveits, Stor-Britannia, Ukraina.

På vegne av IASWECE's Råd,

Hjertelig hilsen,
Clara Aerts (Belgia)
Susan Howard (USA)
Philipp Reubke (Frankrike).

1.KLASSE

VIKTIGHETEN AV SAMARBEID MELLOM BARNEHAGE OG SKOLE

Björg Lobben Rød

Det er mange aspekter rundt dette temaet. Jeg vil begynne med å fortelle om en liten undersøkelse jeg har gjort blant foreldre. Jeg har stilt foreldre følgende spørsmål: Hvilke kvaliteter er viktigst for dere som foreldre i barnehage og 1.klasse?

Svar fra foreldrene:

- Trygghet og omsorg for barnet.
- Viljen og evnen til å se og møte det enkelte barnet.
- At de voksne er gode rollemodeller som puster godt med humor, ro og alvorlig inderlighet.
- Faste strukturer og gode rytmer.
- At de voksnes arbeidsånd inspirerer.
- At barna lærer seg mye grunnleggende kunnskap, dvs. meningsfulle aktiviteter som motvirker fremmedgjøring som preger vår kultur.
- At barna ikke blir lenket til en skolepult.
- At barnet får næring av impulser som godhet, omsorg og nærhet.
- Å klare å skape nysgjerrighet til kunnskap og kreativitet slik at barnet selv ønsker å lære.
- Mulighet for å utfolde seg slik at man lærer å ta vare på seg selv.
- At man blir møtt og sett som foreldre.
- At vi har kunnskap om det vi driver med, en klar profil og selvstendige valg mht. vinkling på læreplan basert på valgt filosofi.
- Ikke være redde for å stå for vår egenart.
- Enkle, klare regler og kroppsliggjøring av læring og utvikling som kan bidra til balanse i vår veldig hode- og intellektbaserte hverdag og virkelighet.
- At man får skikkelige svar når man spør om noe.
- Årstidsfester der foreldrene kan være med.
- At barna kan få være mye ute i skog og mark og ha et rikt friluftsliv.
- At barna kan ha mulighet til mye fri lek.
- At de voksne ser barna og ikke har glemt hvordan det var å være i deres verden.
- Å kunne skape en god gruppe og helhet.
- Å kunne kommunisere med både barna og foreldre.

Av dette kan jeg lese enkelt hva som er viktig:

Tydelighet
Omsorg
Tilhørighet
Kunnskap

Så har jeg spurt 1. klasselærere følgende spørsmål:

Hvilke utfordringer er de vanskeligste som 1.klasselærer i skolen?

Her har jeg fått mange svar og det er noen som gjentas ofte og det handler om følgende punkter:

- Savn av pedagogisk tilknytning.
- Problem med tilhørigheten for 1.klasselæreren. De hører verken til i barnehage eller skole og føler seg utenfor begge steder.
- Mange savner et godt fagmiljø.
- Utydelighet rundt organiseringen av 1.klasse.
- Mangel på kommunikasjon og samarbeid er blitt nevnt ganske ofte.
- Kunnskap om hva som er 1.klassepedagogikk er også nevnt ganske ofte.
- Bemanningsspørsmålet er også et vanskelig tema hos mange.
- Lokalteter for seksåringen, hvordan skal det se ut om det skal være barnehagepedagogikk som skal bedrives?

Det ser ut som skole- og barnehagekulturen må møtes på en bedre og bredere måte. Vi har et felt å arbeide med her som ikke må forsvinne for oss. Vi må innrømme at 1.klasse er et stebarn i Steinerskolen. De har falt mellom to stoler. Barnehageforbundet og Steinerskoleforbundet har utarbeidet noen retningslinjer som vi mener kan avhjelpe situasjonen.

Retningslinjene er utarbeidet med tanke på både de få som er lokalisert i barnehagene enda, og de som har rene seksårsgrupper ved skolene.

Vi har fremdeles et arbeid å gjøre her og må få flyt i informasjonen. Vi må bestrebe et rikt fagmiljø rundt dette klassetrinnet, og øke kunnskapen om pedagogikken for 1.klasse.

Foreldre kan tvile på Steinerskolen når vi står frem så utydelig og med så mange ulike løsninger på hva dette året skal være. Det handler ikke bare om økonomi, men det handler også om møtet og forståelsen mellom to kulturer, barnehage- og skolekulturen. Disse må eltes sammen og kunnskapen må tilflytte hverandre. 1.klassepedagoger må få tilgang på sitt fagmiljø, og det er det barnehagene som har, derfor må de delta på vårt årlige barnehagestevne og kurser. Likeledes må kanskje lærerstevnene ha et tilbud spesielt for denne gruppen slik at plattformen står stødig.

Vi har gode verktøy for å gjennomføre en god 1.klassepedagogikk.

- Pedagogisk plan for barnet 0 – 7 år og 1.klasse.
- Lærerplanen som sammenfaller med denne.
- Seksåringen og Steinerpedagogikk i praksis, skolemodenheter som er knyttet opp mot kompetanseområdene.
- Vi har barnehagestevne.
- Oslokurset, barnehagekurset.
- Fagdager for 1.klassepedagoger på RSH, "Førsteklasses!"
- Retningslinjer for organiseringen og kvalitetssikringen av dette klassetrinnet. (forbundet@steinerbarnehagene.no)

Målet er tydelig: 1.klassepedagogikk er barnehagepedagogikk.

Kunnskap om hva pedagogikkens innhold er må økes, eller bedriver vi en pedagogikk som ikke følger lærerplanen? 1.klasseplanen er godkjent av departementet uten kommentarer, så bruk den!

Seksårsheftet og pedagogisk plan kan kjøpes fra
www.steinerbarnehagene.no
eller forbundet@steinerbarnehagene.no

Pedagogisk Plan for steinerbarnehagene og første klasse

Barnet 0 – 7 år

Steinerbarnehageforbundet i Norge 2008

Seksåringen og Steinerpedagogikk i praksis

Bjerg Lobben Røed
Steinerpedagog
2009

Presentasjon av bacheloroppgaver ved RSH

Mari Rise Knutsen

Jeg var så heldig å få være til stede ved mange flotte presentasjoner av bacheloroppgaver med avgangsstudentene ved Rudolf Steinerhøyskolen denne våren. Begge profesjonsutdanningene la frem sine bacheloroppgaver i løpet av tre vakre vårdager i mai. Dette året er det 8 lærerstudenter og 13 førskolelærerstudenter som fullfører sine studier ved RSH.

Førskolelærerstudentenes temaer strakte seg vidt; Alt fra **Humor blant førskolebarn** til **Små barn i krise** og **Barn og stress** ble lagt frem for et lyttende publikum som stort sett besto av medstudenter fra begge linje, lærerkollegiet, noen øvingslærere og andre interesserte. Noen av bacheloroppgavene var ekte folkeopplysning. Etter presentasjonen om **6-åringen i barnehage eller skole** kunne man høre lærerstudenter drøfte problemstillingene videre og si: *Dette hadde jeg ikke tenkt på...*

To studenter hadde valgt å skrive om det aller yngste barnehagebarnet – **Ettåringen**. Begge studentene belyste betydningen av trygge tilknytningspersoner og forutsigbare rammer som forutsetning for en god overgang fra hjem til barnehage.

Voksenrollen ble behørig belyst, både den tradisjonelle oppfatningen av den voksne som forbilde for barns etterligning og voksenrollen i et **kjønnsperspektiv**.

En av årets beste oppgavetitler var **Rytme – gjentakelse med variasjon**. En student belyste på en svært levende måte **Frilekens plass og betydning i dagens barnehage**. Vi fikk også høre om **Små barn med konsentrasjonsproblemer**, samt **Eventyr som pedagogisk kategori** og **Tegning i**

barnehagen.

Det var en sann fryd å oppleve så mange flotte oppgavepresentasjoner. Studentene viste stor faglig trygghet, og svært god formidlingsevne.

Jeg vil til slutt ønske alle årets avgangsstudenter alt godt i førskolelærer-gjerningen:

LYKKE TIL!

Beste hilsen Mari Rise Knutsen
for Rudolf Steinerhøyskolen

PS: Ved RSH meldes det om sensasjonelt høye søkertall til førskolelærerutdanningen høsten 2011, hele 25 studenter har søkt opptak. Dette lover godt for Steinerbarnehagenes fremtid!

TAKK FOR SIST PÅ BARNEHAGESTEVNET

Hjemmelaget heisekran

Aurora Steinerbarnehage på Fjellstrand

Vannrenne med finesser

Kjære gode kollegaer i Aurora og Solsikken Steinerbarnehager,

Vi hadde flotte og berikende dager sammen med dere, og kollegaer fra hele landet, på Nesodden 6. – 8. mai

Alt dere hadde arrangert og tatt hånd om, var gjort så omsorgsfullt, klokt og med masse varme. Dere hadde innhentet meget dyktige foredragsholdere som holdt aktuelle og vekkende foredrag. Jeg tror alle som hørte Trond Diseth, Margreth Olin og Frøde Barkved følte at det er på høy tid å melde seg inn i samfunnsdebatten med alt det vi i steinerbarnehagene kan bidra med. Veldig flott at vi sammen så konturene av noe større, noe som ikke bare handler om oss selv, men om alle barns fremtid.

Vi fikk delta på inspirerende arbeidsgrupper, hvor det var rom for både nytenkning og skaperkraft, og med flotte kultur- og humorinnslag, og ikke minst strålende vårvær var helgen fullkommen.

STOR TAKK fra oss i Steinerbarnehageforbundet.

VERDENSTEVNET FOR LÆRERE OG FØRSKOLELÆRERE

**Verdensstevnet for førskolelærere er 1.-5.
april 2012**

**Verdenslærerstevnet for lærere er 9.-14.
april 2012**

Samme tema for begge stevner:

Arbeidstittel på norsk: Jegets inkarnasjon i
det oppvoksende mennesket

På tysk: "Die Einverleibung des Ichs in den
werdenden Menschen"

På engelsk: "The Descent of the Ego in the
growing human being"

På begynnelsen av "Allmenn
menneskekunnskap", første foredrag av
Rudolf Steiner kan vi lese: "Oppgaven for
oppdragelsen innebærer åndelig sett å bringe

sjeleånden i samklang med kroppslegeme
eller legemskroppen. De må komme i
harmoni med hverandre, må avstemmes til
hverandre -.

Denne utfordringen gir oss tema for
konferansen 2012.

Fra fødsel og videre oppover i barne- og
ungdomsår trenger vi å vite og forstå
hvordan vi skal bistå det oppvoksende
barnet.

Begrepet Jeg eller Selvet er slik at det
hele tiden bør reflekteres over fra ulike
synspunkter for å holde tanker/idealer
levende og fleksible med hensyn til en
steinerpedagogisk metodikk og didaktikk.

Ellen Fjeld Køttker

Det lille barnet

del 6

Michaela Glöckler

Denne nedtegnelsen og oversettelsen er basert på et video-opptak av foredragene, som ble holdt på engelsk.

Jeg var ikke selv til stede, så jeg har kun forholdt meg til video-opptaket.

Det er ikke alltid like lett å høre hva som sies på grunn av støy (hosting og lignende), men i det store og hele bør det meste være korrekt.

Jeg tilkjennegir umiddelbart at jeg ikke har inngående kjennskap til antroposofisk litteratur, så det er mulig jeg har brukt nye eller andre ord der det allerede finnes et etablert norsk vokabular. Mitt håp er at det likevel er forståelig ut fra sammenhengen. Det er også lagt inn noen fotnoter der jeg har funnet det naturlig.

Jeg har forsøkt å være så tro som mulig mot originalen, og har ikke gjort noen bevisst omarbeidelse av det som sies. Det er derfor en god del innskutte bisetninger, slik det vanligvis er i muntlig fremstilling. Oversetter Gudbrand Aasen.

Velkommen til denne vidunderlige søndagen med solskinn og en annen stemning.

I går fikk jeg et veldig interessant sitat fra Tony Blair. Han er nå medlem i World Economic Forum, og jobber i det økonomiske liv. De hadde en stor konferanse i Sharm El Sheik, og dette var hans avslutningsreplik: "For å løse alle problemene vi har; i det

økonomiske liv, mellom rik og fattig, den økende aggresjonen, den økende korrupsjonen, alt vi ikke liker; det er bare en mulig løsning på disse problemene, og det er utdanning. Vi må utvikle det menneskelige potensial til et høyere nivå. Hvis man da er menneskelig, kan ikke disse umenneskelige holdninger vokse videre".

Jeg var virkelig forbløffet over å høre Tony Blair si disse tingene. Etter at man har forlatt politikken blir man menneskelig. Er ikke det flott?

Uansett er det nå hans nye misjon å si fine ting, men jeg håper det vil ha en effekt.

Det var interessant å se han fulgte linjen; først utdanning, det er viktigst. Så utvikling av det som er menneskelig, det menneskelige potensial. Videre, og det er akkurat slik vi gjør det i våre antroposofiske forelesninger, i alle fall gjør jeg det slik av og til og det kan sikkert skje her også; God utdanning gir større bevissthet, større bevissthet gir mindre frykt, mindre frykt gir mindre aggresjon, og mindre aggresjon gir større menneskelighet.

Det var det han sa. Vi har en ny venn!

Noen ganger når folk blir eldre blir de også visere, og jeg vet om en god del akademiske professorer som når de blir pensjonister står frem som antroposof, men ikke før dessverre. Eller de blir katolikker eller ... hellige på en måte.

Vi prøver å starte med de gode tingene så unge som mulig, og ikke bare rett før vi dør. Men selv det er jo bedre enn ingenting selvfølgelig.

Kjære venner, jeg er glad vi kunne dele dette også, fordi vi ikke lever i enkle tider, men fra visse synspunkt også i veldig spennende tider. Et menneske i dag har større frihet, større muligheter for en totalt uavhengig livsutvikling og biografi enn noensinne tidligere.

La oss ta vare på denne dyrebare muligheten av alle krefter.

Jeg vil nå gå over på våre temaer, og vil starte med noen av spørsmålene jeg fikk fra dere i går. Jeg vil gå inn på de individuelle utviklingstrinn, den femkantede stjernen: Alder, Innhold, Relasjoner, Mytologi og Spirituell orientering.¹

Dette var våre fem hovedpunkter. Hvis alle punktene vurderes, selv i liten grad, dukker Waldorf-utdannelsen opp. Hvis et av punktene mangler, er utdannelsesverdenen på vei, men ennå ikke virkelig forstått.

For eksempel har vi i dag en tendens til å si at de fire første punktene er nok. Spirituell orientering og all denne antroposofiske bakgrunnsforskning er ikke absolutt nødvendig. Det er nok å ha mytologi, gode relasjoner, et fint curriculum og aldersspesifikk læring.

Men da fortynnes det dogmatiske og tørker ut. Det er bare slik det er. Noen mennesker må arbeide med det fundamentale for virkelig forståelse, en kontekstuell forståelse av hvilken rolle utdanning spiller i menneskehetens historie i dag.

La meg si dette i parentes: Noen sa: Alt dette du sa om Christofferus og all hans tjeneste, dette var ikke for oss. Vi liker ikke å tjene. Vi vil handle individuelt.. Og jeg sa: Jeg frykter det har oppstått en misforståelse. For hva mener jeg med Christofferus-problemet eller historien? Jeg mener at alle som vil forstå dette Christofferus-problemet, må spørre seg selv; Vet jeg hvilken tenkende, ledende, spirituell, religiøs eller hvilken som helst håndstrikket spirituell orientering jeg har? Det er simpelthen å leve med dette spørsmålet: Hvilken tanke selger jeg min arbeidskraft til? For alle gjør det. Du tjener ikke mennesker. Du tjener visjoner og ideer. Desto bedre du vet hva som er meningen med ditt liv, hva du vil vie dine krefter til, dine penger, din energi, ditt vennskap, desto mer er du bevisst på dette, og desto sterkere er du. Det var mitt budskap. Jeg håper det er mer forståelig på den måten. Ikke at du er noens tjener. Det ville virkelig være feil budskap.

På den andre siden er det selvfølgelig klart at desto mer voksen du blir, og ikke bare eldre, desto mer forstår du at hvis man er i stand til å stå på egne ben, hvis man virkelig er voksen til en viss grad, da ønsker man virkelig å instrumentere seg selv. Man utvikler et ønske om å gjøre noe godt med alt man har utrettet. Rudolf Steiner formulerer det slik: ”Den personen som har funnet muligheten for å stå på egne ben, vil også stå for noe annet”.

Men så lenge vi leter etter oss selv, fremdeles er halvkvadsne og fremdeles er på leting etter et visst engasjement, da er det selvfølgelig for tidlig å tjene. Det er også klart. Da er vi fremdeles Offerus på leting etter det vi vil tjene.

Dette har å gjøre med dette delikate hodepunktet, hvilke tanker stoler jeg virkelig på? Desto mer du kan stole på, desto mer energi har du. Det er hva barn ønsker å erfare, hvis du har tillit i livet, hvis du er vertikal.

Jeg vil komme tilbake til det alderstypiske, og gå gjennom noen mindre emner.

Noen spurte om venstrehendte i barnehagen. Det er et viktig spørsmål. I boken "Barnets helse og utvikling" av Wolfgang Goebel og meg selv, har vi et stort kapittel om venstrehendte, og de som vil ha den siste utgaven kan skrive til meg, for jeg fullførte akkurat en liten oppdatering, men det essensielle er fremdeles det samme. Modenheten i hjernen, eller la meg si avgjørelsen i hjernen, om venstre og høyre blir avgjort mellom seks og åtte års alder. En femåring, og også en seksåring og sjuåring bør ha absolutt fritt valg. Gi ikke oppmerksomhet til høyre eller venstre. Overlat dette til de som mottar barna i skolen. Hvorfor? Fordi fra et antroposofisk synspunkt, fra et Waldorfsynspunkt, fra et medisinsk synspunkt, ville jeg aldri tvinge barn til å endre dominans. Men jeg ville hjelpe barn til å utvikle deres dominans.

Så når jeg ser i skolealderen at det er krysset dominans, at barna er venstrehendte og sparker med høyre for eksempel, da ville jeg se etter hvorfor dette barnet gjør så mye med venstre hånd, og se om man kunne hjelpe barnet, fordi det er en hjelp å ha en klar venstre eller høyre dominans. For denne typen hjelp er tiden i skolen, seks-syv år nok. Men det vi alltid anbefaler i skolen er at man uavhengig av venstre eller høyre dominans, lærer å skrive med høyre hånd. Man kan male, tegne og alt annet med venstre hånd hvis man er venstredominant, kun skrive med høyre. Det er det samme som om du lærte en høyrehendt å bli svært flink med venstre hånd. En venstrehendt er selvfølgelig mye mer disponert for fiolin eller cellospill, og en høyrehendt må øve mer. Slik er det for en venstrehendt å lære å skrive med høyre hånd. Det koster litt mer, men er absolutt overkommelig.

Dette tilbyr vi og assisterer i Waldorfskoler, men hvis foreldrene er absolutt imot, og det ikke er en enhet mellom foreldre, lærer, og barn, lar vi det bare være.

I min praksis har jeg aldri hatt noen problemer, selv ikke med familien der faren var høyrehendt, moren var venstrehendt og psykolog. De hadde et barn, og moren ønsket at det skulle skrive med venstre hånd. Faren tilpasset seg selvfølgelig moren og sa ingenting. Jeg spurte denne førsteklasingen under fire øyne: "Hvordan har *du* lyst til å skrive, som din mor eller din far?" Gutten svarte: "Jeg ville så gjerne ønske å skrive

som far." Moren sa seg enig i å forsøke, men faren måtte da selvfølgelig se på hvordan gutten skrev. Det gikk utmerket.

Så det er slik det er. Det trenger en viss energi, men det er i vår dataalder heller ikke den største skade når vi ikke tillater, men fra et synspunkt om å styrke hjernen, styrke konstitusjonen, gi kroppen større mulighet til å bli brukt på en økonomisk måte, har skrivingen en sterk affinitet til høyre side av kroppen. Dette er også beskrevet i min bok. De mer musikalske, kunstneriske og tidsrelaterte ting har sterk affinitet til venstre side.

Men snakk ikke, og tenk ikke på dette i barnehagen. Bare overvei det, notér det, og ikke noe mer. Det er mitt forslag.

¹ Age specific, age specific nutrition (the curriculum), relationship, mythology and spiritual orientation.

Denne artikkelserien av Astrid Helga Sundt er utgitt av Steinerbarnehageforbundet våren 2011 og koster kr. 100. Eventuelt overskudd går til internasjonalt arbeid / forskning. Hftet kan kjøpes fra www.steinerbarnehagene.no eller forbundet@steinerbarnehagene.no

Kjenner vi kildene til barnas dannelse? Et etterligningsperspektiv

ASTRID HELGA SUNDT

Hjemmeværende og utskjelt

Christine Røsaker, trebarnsmor, Moss

Artikkelforfatteren vil gi et ansikt til dagens mest utskjelte gjeng; de hjemmeværende mødrene.

Jeg vil gi en stemme og et ansikt til dagens mest utskjelte gjeng i verdens mest likestilte land; de hjemmeværende mødrene. Mor som er hjemme med egne barn kalles ingenting. I beste fall blir hun betegnet som «hjemmearbeidende», men også dette er en tittel uten mye tyngde.

Mistrodd

En mor hjemme med egne barn blir diskriminert i dagens politiske klima. Hun ses på som en snylter og en latsabb. Hun er samfunnets svarte får, uglesett, mistrodd og misforstått. Foreldrerollen hennes er degradert, redusert og pulverisert. Det stilles spørsmål ved hennes intelligens, og til hennes evne til å skape noe bra for barna sine.

Mindreverdig omsorg

Det er ingen tillit til hennes kapasitet til å fostre de samme barna hun bar ni måneder i magen, og som hun brukte et år på å bli kjent med, og på å skape en god og trygg tilknytning til. Det såes tvil om hennes kvalifikasjoner utover det å være mor når det gjelder å lære barna livets nødvendige ting. Det såes tvil om hennes pedagogiske og formelle evner til å ivareta deres behov. Hennes omsorg betraktes som mindreverdig og ufullstendig. Hun er inkompetent.

Barnehage

Samfunnstrenden ønsker alle barn i barnehage. Det er keiserens nye klær. Det er ikke best for en ettåring å tilbringe mesteparten av sin våkne tid i en barnehage. Forskning kan vise både det ene og det andre, vi har sett det i samme periode som barnehagereformen ble iverksatt; forskning som viser hvor farlig det er for barn å være hjemme med mor. De blir tykke, late, inkompetente, ja, det er i det hele tatt utrolig at de overlever.

Faktabokser forteller oss hvor glimrende det er for barn å vokse opp i barnehage. De sosialiseres fra tidlig alder, i flokk, med profesjonelle yrkespedagoger, takk og lov for det. Virkeligheten er ofte helt annerledes. Det er ikke de profesjonelle pedagogene som tilbringer mest tid sammen med barna. Det er unge, ufaglærte jenter. Er de bedre skikket til å oppdra barna mine?

Mors omsorg

For meg er det ganske enkelt ikke naturlig å skulle levere fra meg de minste barna mine. La min stemme bli hørt også. Det finnes også forskning som forklarer hvorfor det kan være skadelig for barn under tre år å være mer enn ti timer i uken i barnehage. (Sue Gerhardt, *Why love matters*, 2004). Forskere og psykologer forholder seg fremdeles til tilknytningsteorien. Så da setter jeg meg ned, hjemme, med ettåringen min på fanget, viss på at mors fang er best, mors hånd er best å holde i, og at i de tidligste årene av et barns liv er mors omsorg best.

Tidligere publisert på Aftenposten.no, Meninger, 13.01.2011

Sommer-ringlek

Mari Rise Knutsen.

Flere av disse **sangene** og **versene** har fulgt meg siden jeg begynte på Barnehagelærerlinjen ved RSH for 10 år siden. Mette Hovland som da var vår lærer hadde hver morgen 30 minutter kunstnerisk oppvarming i form av ringlek. Vi lærte på samme måte som barna, gjennom rytmisk gjentakelse. Jeg har fortsatt stor glede av disse tekstene. Dessverre kommer de her uten noter, og kanskje har de gjennom årenes løp gjennomgått en utilsiktet transformasjon. Håper de kan komme andre til glede og nytte. Hilser samtidig til "10-årsjubilantene" og lærerne ved RSH!

Hånden rekker jeg til deg Ola kom til meg!
(Vi synger navnet til hvert barn, slik de sitter eller står i overgangssituasjonen til ringen)

Vi har et gyllent bånd, som går fra hånd til hånd. Det strekker seg fra himmelen stor, ned til vår kjære gode jord. (Inngangssang når vi forflytter oss fra f.eks garderoben til oppholdsrom, alle går hånd i hånd i en lenke til vi danner en ring)

Du sol på himmelens hvelv (Armene former en sirkel oppad)

du gjør meg varm og glad (Armene strekkes opp og ut)

Du gir ut av deg selv (Armene legges i kryss over brystet)

nytt liv til blomst og blad (Former en blomsterknopp, så blader med hendene)

Regnet drypper, regnet drypper (Alle går innover i ringen, mens man lager dryppende regndråper med fingrene), **solen lyser klar** (Ringene utvides igjen, mens armene strekkes opp og ut)

Regnet drypper, regnet drypper, solen lyser klar. (Samme bevegelser som første og andre linje).

Skyen seiler x2 (Armene strekkes opp og ut, mens de svinges fra venstre til høyre)

Vinden hviner x2 (Alle tar hverandre i

hendene, og løper rundt på kretsen)
Solen lyser klar! (Armene strekkes opp og ut)

En pike gikk i engen, hun skulle skjære strå (Vi går på kretsen, beveger armene som om vi holder en ljå)

En pike gikk i engen, hun skulle skjære strå. (Samme bevegelser som over)

Det var ved sommertiden, og ja tiden, hun skulle skjære strå. (Samme bevegelser som over)

Så kom en rytter ridende, alt på sin ganger grå (x2) (Vi tar tak i imaginære hestetømmer, og galopperer rundt i ringen)

Og sa hun skulle stille stå, og ja stille stå og ikke skjære strå (Stopper opp, tramper i gulvet, vendt inn mot ringen)

Men hvorfor skal jeg stille stå og ikke skjære strå (x2) (Hendene i hoftefeste, neier vekselvis mot høyre og venstre sidemann i takt med sangen)

I aften når jeg kommer hjem, og ja kommer hjem, da vil min fader slå. (Armene ut fra kroppen, med håndsiden opp. Slå høyre hånd mot venstre på slutten av verset)

Så tar vi denne lille klut og binder om din tå (x2) (Former en imaginær klut med fingrene, og binder den om stortåa)

Og sier du har skåret deg, og ja skåret deg på de skarpe strå. (Høyre pekefinger strykes over venstre pekefinger, for å vise skarpe strå)

Du lærer meg å lyve og det er ikke bra (x2) (Formaner med pekefingeren)

Nei heller vil jeg si, og ja si: En rytter vil jeg ha! (Rekker hendene til sidemannen, danser rundt i ring)

Sommerfuglen gynger på et lite stå (Former en gyngende sommerfugl hvor hendene utgjør vingene (tomlene i kryss))

fuglene de synger og himmelen er blå (Lager nebb som kvitrer med begge hendene,

former en bue til himmel med den ene hånden)

Vi vil plukke prestekrager se om de kan spå; (Vi plukker imaginære blomster)
skal – skal ikke, skal – skal ikke spør vi blomster små (Vi trekker imaginære kronblader av blomstene)

Ro, ro, ro din båt, ta din åre fatt. (Vi former en båt med bena, fotbladene utgjør baugen, ror med imaginære årer i takt med sangen)

Vuggende, vuggende, vuggende, vuggende, over Kattegat. (Vi vugger båten fra side til side)

Row, row, row your boat, gently on the stream. Merrily, merrily, merrily, merrily, life is about a dream. (Samme bevegelser som over)

Seil over sjø! Ja, seil over sjø. (Vi går etter hverandre i ringen, former bølger med hendene)

Seil over brusende, bølgende sjø. (Samme bevegelser som over)

Hal i og dra! Ja, hal i å dra. (Vi heiser seilene, ved å dra i imaginært tau)

Så seiler vi like til Australia. (Samme bevegelser som øverst)

Der firte vi ned våre seil, våre seil, våre hvite seil. (Vi firer ned seilene, ved å dra i imaginært tauverk)

Så gikk vi i land, gikk i land, gikk i land på den hvite sand. (Vi tar et skritt ut av båten, trækker på stranden)

Da så vi på stranden, på stranden, på stranden i hvite sko. (Vi lager skygge over øynene, ser til venstre og høyre. Viser frem begge føttene)

Små gutter og jenter som danset, og danset og danset og lo. (Vekselvis: Høyre hånd i bue over hodet og venstre hånd i bue foran magen, og motsatt: Venstre hånd i bue over hodet og høyre hånd i bue foran magen)
Og snart så var vi med dem og danset, og danset og danset og sang, (Vi tar hverandre i hendene og hopp- danser i ring)

Og slik holdt vi på dagen lang, dagen lang, hele dagen lang. (Samme bevegelser som over)

Om kvelden vi rodde, vi rodde, vi rodde om bord. (Vi setter høyre fot inn i ringen, lager robevegelser med armene)

Tilbake vi for, over sjø, over sjø, over sjø vi for. (Vi går etter hverandre i ringen (motsatt retning som ved sangens begynnelse), former bølger med hendene).

Vi seilte en dag over sjø, over sjø, over salte sjø. (Vi går etter hverandre i ringen, former bølger med hendene)

Så kom vi langt ut til en ø, til en ø, til en gressgrønn ø. (Vi former en øy, ved å fortette ringen, holde hverandre på skuldrene)

Kom og rekk meg dine hender, la oss alle være venner, la oss synge høyt i kor, vennene i vårt hjerte bor, og nå skal vi leke og jobbe! (Vi rekker hverandre hendene, holder fast til sangen er over, hvor alle vender til lek og arbeid.)

ASPEKTER VED BARNETS UTVIKLING.

Belyst gjennom syvårsperiodene.

Frode Barkved.

11. Oppdragelse fra fødsel til tannskiftet.

Dersom vi fastholder dette grunnleggende ved at all oppdragelse må starte med selvoppdragelse, har vi nå noen tydelige iakttakelser og fenomener å forholde oss til, når vi vil oppdra barnet.

Vi har sett på barnets sterke sansning. (Og da ut fra et sterkt utvidet sansebegrep.) Vi har sett på barnets etterligningsevne. Videre har vi sett på barnets fysiognomi som et uttrykk for det avrundede, hele, og også barnets sterke innvevning i omgivelsene, samt den omkretsbundne bevissthetsformen som hører sammen med dette. Og avslutningsvis så vi på hvordan Steiner ut fra disse karakteristikkene benevner barnet mellom fødsel og tannskifte for *homo religiosus*, det religiøse vesen.

I den samme foredragsrekken angir han også den stemning som bør møte dette barn som er så hengitt omgivelsene:

"Når vi tenker over disse forhold. (altså barnets sterke hengivenhet til omgivelsen), da våkner en slags prestelig oppdragerfølelse i oss. Og så lenge denne prestelige oppdragerfølelse for de første leveårene ikke blir innlemmet i alt det vi kaller oppdragelse, har ikke oppdragelsen funnet frem til sine livsbetingelser. Å ville beherske med forstanden det som oppdragelsen krever, utforme pedagogiske teorier med forstanden ut fra en utvendig betraktning av barnets natur, det gir i høyden en kvart pedagogikk. En helhetlig pedagogikk kan man ikke skrive ut fra forstanden, en helhetlig pedagogikk må komme fra hele menneskenaturen, fra den menneskenatur som ikke bare betrakter på ytre forstandsmessig måte, men dypt

opplever verdensaltets hemmeligheter innenfra med hele seg. Det er få ting som kan virke så vidunderlig på menneskets sjel som når vi i barnets første leveår følger med i hvordan det åndelige – sjelelige bryter frem fra det indre, fra dag til dag, fra uke til uke, fra måned til måned. Ut fra lemmenes kaotiske bevegelser, ut fra blikket som henger helt ved det ytre, ut fra minespillet som vi føler ennå ikke helt tilhører barnets individualitet, ut fra alt dette ser vi hvordan det som kommer fra sentrum fra mennesket, fra dets midtpunkt, utvikler seg og preger seg ut på overflaten av den menneskelige skikkelse. Der ser vi det som stiger ned fra det førjordiske liv som guddommelig – åndelig vesen utfolde sin virksomhet. Kan vi oppfatte dette slik at vi ærefryktig og hengivent sier til oss selv: der åpenbarer den guddom seg, som har ledet mennesket frem til fødselen, ledet det videre inn i utpregningen av menneskeorganismen, der ser vi den virkende guddom, der fornemmer vi hvordan guddommen skuer inn til oss -, kan vi gjøre denne gudstjenesten i oppdragelsen til vårt hjerteanliggende, da har vi den metodikk som kan lede all oppdragelse og undervisning på en måte som ikke er tillært, men som sprudler levende frem av det indre, av vår egen lærerindividualitet."¹

Her møter vi en idé om barnets preek-sistens, altså en oppfatning om at menneskelivet står i en større sammenheng enn det som begrenses av fødsel og død. Det ville sprengte rammen for dette arbeidet å gå dypere inn i denne tematikken. Den nevnes likevel ettersom den pedagogikk vi her forsøker å få tak i springer ut av den.

Steiner oppfordrer altså den som oppdrar barnet fra fødsel til tannfelling om å leve seg inn i det underet et barn er. Dersom oppdrageren, nemlig, utvikler en ærefrykt for det guddommelige, det unike i hver barnesjel, så er allerede hovedsaken gjort.

Det betyr ikke at Steiner ber oppdrageren utelukkende svelge en prestlig henførelse overfor barnet. Han advarer tvert i mot fra å bli for allmen i talemåter: "Allmenne talemåter som "harmonisk utvikling av alle krefter og anlegg" og lignende kan ikke være grunnlaget for en riktig oppdragelseskunst, men bare en virkelig erkjennelse av menneskets vesen." ²

Det Steiner er ute etter er pedagogens og oppdragerens innlevelse i barnet. Uten denne innlevelsen er enhver pedagogisk teori, uansett hvor riktig den er, nytteløs. Og dersom oppdrageren og pedagogen er villig til å *leve seg inn* i barnet, impliserer det også å ta i tu med seg selv, å oppdra seg selv. Det er nemlig en umulighet å erkjenne og oppleve noe reelt og objektivt i barnet, dersom man ikke øver seg på å forstå hva som er ens eget, - (og som man, som vi har sett, ofte bare overfører på barna, uten at det har med dem å gjøre), - og det som er barnets innerste behov, og virkelighet.

Med denne grunnstemningen som utgangspunkt vil man – på bakgrunn av de beskrivelser vi nå har vært igjennom – kunne ta frem to nøkkelord for oppdragelse mellom fødsel og tannfelling:

"To nøkkelord betegner hvordan barnet trer i forbindelse med sine omgivelser: *etterligning og forbilde*", skriver Steiner.

Når man legger til det lille barnets sterke sansning og sammenvevning med omgivelsene forstår man fort at for eksempel en barnehage som ville oppdra ut fra disse kjensgjerningene i første rekke ville vektlegge det å skape et miljø barnet følte seg hjemme i. Og da selvfølgelig ikke bare i ytre henseende. Alt som virker fordrende for barnet vil her springe ut fra den voksne.

De antroposofiske barnelegene Wolfgang Göbel og Michaela Glöckler beskriver hvordan barnehagemedarbeideren under barnas aktive utfoldelse, skal utgjøre den hvilende pol. Hun eller han kan gjerne selv være aktiv, for eksempel med å bake, spinne, smi og lignende, men tar likevel interessert del i alt det som skjer omkring henne."

Hun eller han sørger for at "storfamiliens liv" kan forløpe ordnet og inspirerende. Ut av de mange mulige daglige gjøremål velger hun dem som er enkle og overskuelige, og som barnene gjerne vil etterligne: vaske, bake brød, lage frokost og så videre." ³

I en barnehage inspirert av Steiners utviklingsideer vil altså pedagogens væremåte ha stor betydning. Den voksne skal fortjene å etterlignes, med andre ord; den voksne skal være et forbilde. Med dette som utgangspunkt kan pedagogen så arbeide erkjennelsesmessig med hva barnet trenger. Man vil da se at enhver Steinerbarnehage ivaretar de kvaliteter som uttrykker seg gjennom årsløpet. Nettopp ved at pedagogen vet at barnet har en naturlig religiøs sans, vil årstidene med deres estetikk og fester stå helt sentralt.

Videre vil barnet få møte materiale som

sansene kan få et forhold til; for eksempel naturmateriale. Man vil heller ikke overføre barna med inntrykk, men la det få hvile i egenaktivitet og lek. Nettopp leken vil man betrakte som den gunstigste arena for utvikling, (som vi tidligere har beskrevet), og man vil ha minimalt med "ferdige" leker. Om dette påpeker Steiner:

"Likesom håndens muskler blir sterke og kraftige når de utfører arbeide som passer for dem, blir også hjernen og de øvrige fysiske

organer ledet i riktige baner når de mottar riktige inntrykk fra omgivelsene. Et eksempel vil illustrere hva det dreier seg om: Man kan lage en dukke til et barn ved å binde sammen en gammel serviett, lage ben av to hjørner og armer av to andre hjørner, hode av en knute, og så male øyne, nese og munn med blekk. Eller man kan kjøpe en såkalt "fin" dukke med ekte hår og malte kinn og gi den til barnet. (...) Når barnet har for seg den sammenbrettede servietten, *så må det ut fra sin fantasi legge til det som får dukken til å se ut som et menneske.* (Min uthevelse). Hjernen utvikler seg ved dette arbeidet, likesom hånden utvikler seg ved et arbeide som passer for den. Hvis barnet får den "fine" dukken, har ikke hjernen mer å gjøre." ⁴

Vi ser at tidlig akademisk læring ved bruk av ny teknologi, vanskelig lar seg forene med det vi til nå har beskrevet som barnets vesen. En slik påvirkning ville føre til en for tidlig vekking av evner og muligheter som først senere skal få utfolde seg. Noe i sjelelivet ville med andre ord fått en prematur fødsel. Det betyr ikke at det er umulig å vekke disse evnene hos et lite barn. Spørsmålet er hva man betaler for det. Som vi har sett tidligere kan prisen være en utarming av vitaliteten, av initiativet og av det som siden skulle ha vist seg som selvstendig dømmekraft og tenkning.⁵

"Skynd deg langsomt" vil altså være et naturlig motto, ikke bare for den første syvårsperioden, men også for den neste, som vi vil se nærmere på i det følgende.

¹ Rudolf Steiner "Livsbetingelser for fremtidens oppdragelse". Antropos forlag, Oslo – 1996 . Fra en foredragssyklus 8. – 11- april 1924 i Stuttgart, s. 37 – 38.

² Rudolf Steiner "Barnets oppdragelse" Antropos Forlag, Oslo 1994, s. 18.

³ Wolfgang Göebel og Michaela Glöckler, "Børnekonsultasjon. Medisinsk – pedagogisk rådgivning. Forlaget Jupiter, Odense 1997, s. 318.

⁴ Rudolf Steiner "Barnets oppdragelse" Antropos Forlag, Oslo 1994, s. 21.

⁵ Jamfør avsnittet "Om forbindelsen mellom voksenverdenens krav til tidlig læring og den teknologiske utviklingen".

Verktøykasse for kollegiemøter / avdelingsmøter

Björg Lobben Røed

Sørg for at deres møter fungerer vel og har en demokratisk dynamikk.

Bruk metoder som gjør det mulig for alle å komme til orde. Kanskje rullerende ordstyrer eller referent?

Gjør det til en vane å vurdere møtene sammen.

Diskuter regelmessig ikke bare hva dere jobber med, *men også hvordan dere jobber.*

Finnes det noen i gruppen som har stivnet i en rolle eller oppgave som han/hun ikke vil ha lenger?

Oppmuntre til en **regelbunden** kreativ dialog omkring deres rutiner og arbeidsmetoder.

Kan dere gjøre dette på en annen måte?

Støtt aktivt de medarbeiderne som vil prøve noe nytt.

Sørg for at dere har ulike sosiale innslag med jevne mellomrom.

Noen har kanskje et fritidsinteresse som han/hun kan ta i bruk?

En annen måte kan være at hver og en forteller tre saker om seg selv.

En av disse uttalelsene er ikke sant og de andre skal gjette hvilken. Det vil kanskje vise seg at dere ikke kjenner hverandre så godt...

Bruk medarbeider/utviklingssamtalen som en kilde til å finne ut hva som foregår i tankene hos dine medarbeidere.

Det finnes kanskje en hel del gode ideer om hvordan dere kan utvikle både arbeidslaget og virksomheten.

Hvordan kan vi ivareta barnets egenart og menneskeverd - i møtet med den ytre verdens krav og forventninger?

Björg Lobben Rød

Hvordan kan vi som enkeltindivider og pedagoger i forhold til steinerpedagogikken ivareta barnets egenart og menneskeverd i dag?

Antroposofien berører meg, det er en impuls til livet i videste forstand som må videreføres, stilles spørsmål ved, prøves. Pedagogikken blir ikke levende om vi ikke stiller spørsmålene. Hvordan kan jeg bruke steinerpedagogikken utfra det jeg iakttar og de behovene som er i samfunnet i dag. Jeg har ikke svarene, men jeg stiller spørsmålene.

Å kjenne seg berørt og å kjenne tilknytning tror jeg er noe av det viktigste vi kan gi barn i dag. Fordi dette er for mange en mangelvare.

Hvordan kan vi styrke disse to punktene i steinerbarnehagene og skolene?

Jeg vil snakke om det å være til og ha T – I – D

For å lære og leke trenger barnet tid
For å lære trenger barnet mye tid,
For å lære og bli seg selv trenger barnet tid
For å kunne spise ordentlig trengs tid
For å lære trengs et godt læringsklima, det betyr at barnet er mett, varm, ikke må på do, og er trygge.

T- kan også stå for trygghet, tydelighet

I- kan stå for identitet

D- kan stå for å dele med hverandre

Gir vi barna nok tid?

Definisjonen på et hjem er kanskje ikke det samme som det de fleste tenker seg som hjem lenger.

Når det gjelder dagens familiemønster: - Familien som en trygg enhet for barnet - med forutsigbarhet, stabilitet og kontinuitet - blir også i dag truet av samfunnsutviklingen: De økonomiske rammebetingelsene setter i dag krav til minst to inntekter, og derfor et økt press og stress på en eller begge foreldrene. Økt skilsmisse og oppløsningstendenser setter også barn i for mange - for dem uløselige lojalitetskonflikter - som igjen kan sette seg i kroppen. Økt flytting, og dermed oppbrudd fra kjente omgivelser og brudd av nære sosiale relasjoner, er en ytterligere stressfaktor for barn i dag.

Hva om barnehage og skole må ta over mye av hjemmets funksjonen?

Hva blir da viktigst i første omgang? Jeg tror

omsorg, trygghet, at noen passer på at man spiser, har på seg varme klær, får ro, hvile og tilhørighet. Da er kanskje grunnlaget der for virkelig å kunne lære når primærbehovene er dekket.

Er det slik? Jeg synes vi ser mange tendenser på at vi er på vei mot en utvikling hvor barnehage og skole må ta over en del av de funksjonene som vi har tillagt barnas hjem tidligere og at omsorg og pleie blir en stor og nødvendig oppgave i barnehage og skole.

Hva trenger barn i dag mer av og hva trenger de mindre av?

I dag tror jeg barn trenger mer av tid, tid til å være til, omsorg, pleie, tilhørighet, bevegelse, nære voksenrelasjoner som gjør noe ordentlig sammen med barna, bryne seg på naturelementene, utelivet, lære barna å forbinde seg i verden og forbinde seg med andre, dele med andre ta hensyn til andre, folkeskikk. At vi er voksne tydelige forbilder det er verdt å etterligne.

Hva trenger de mindre av? Jeg tror uro, dårlig tid, grenseløshet, utrygge rammer, uforutsigbarhet, å sitte for mye stille, utydelige voksne som prøver å være kule og være kamerater istedenfor ordentlige voksne

Hva er forandret de siste tyve årene? Familiekonstellasjonene, massiv mediepåvirkning, enorm tilgang til informasjon, nettbasert hverdag, stillesitting foran pc, mindre fysisk egenaktivitet, mer styrte aktiviteter, stress, urytmisk hverdag, urytmiske måltider, barn blir "beitere", dvs. man spiser litt på veien dit man skal, i bilen, på vei til en aktivitet osv.

Selv om vi lever i en tidsalder med et klart fokus på barn, er barnefokus satt mye ut fra voksnes premisser og behov.

- Barn må gis anledning til både tid og rammer til å oppleve tilknytning, stabilitet, forutsigbarhet - og derigjennom trygghet. I dag kan man i økende grad sette spørsmålstegn ved om vi gir dette i tilstrekkelig grad på barns viktigste arenaer; det vil si familiearenaen, barnehage- og skolearenaen.

Kan vi sette mer fokus på tid, rammer, tilknytning og trygghet eller er det godt nok i steinerbarnehager og steinerskoler?

Stemningsrapport fra morgenstunden til en ettåring

Småspurven, Haugtussa Steinerbarnehage
Eli Jorunn Kleven

Hver morgen kommer barnet først på avdelingen. Mor eller far åpner døren og barnet løper i armene på den ansatte. De smiler til hverandre og den voksne klemmer barnet inntil seg. De setter seg ned, tenner lyset og smører knekkebrød. «Hvilken ost vil du ha?». Barnet peker. «Gulost skal du få. Værsågod». Imens har barnet fått tak i smørkniven, og slikker den ren. «Smørkniven er min», sier den voksne med et glimt i øyet. Den lille fryder seg og ler, før den setter tennene i osten, slikker smøret av knekkebrødet og til slutt knasker i seg resten.

Etter hvert kommer det flere barn inn på avdelingen. Noen foreldre tar seg tid til en kopp kaffe og småprater litt, mens ettåringen sitter trygt i stolen sin og betrakter det som skjer rundt bordet. Etter flere knekkebrød er han nå klar for å ta fatt på «arbeidet». Nå får han øye på grønnsaker som skjæres på den andre enden av bordet. Han krabber ned av stolen og forflytter seg til en stol nærmere «der det skjer». Av gulroten skjæres en tynn strimmel som er akkurat passe tykk til at ettåringen kan fortære den rå. Halvspist legger han gulroten fra seg og aker seg ned på gulvet. Nå går han direkte til den lille kjøkkenkroken, river opp døren til komfyren, tar ut det han finner; en trekopp, noen «skiver» bjørk og tøystykker. For noen måneder siden ville denne gutten dratt utstyret ut på gulvet med alle sin kraft. Nå er gutten nærmere to enn ett år. Dukene tas ut og han forsøker å legge dem pent ved siden av hverandre på bordet. Den tredje duken krøller seg. Omhyggelig leter gutten seg frem til et hjørne, og så ett hjørne til. Med et pinsettgrep i hvert hjørne, rister han duken i lufta, før han legger den over de andre. Deretter blir bjørkeskivene lagt ut.

Glad og fornøyd med sin egen innsats tusler gutten tilbake til bordet, klyver opp på stolen og trekker brødkurven til seg. Han tar til seg et knekkebrød med brunost, tar et bitt av den før han legger det tilbake i kurven. Gulost er mer fristende. Han ser opp på den voksne som gir han et bekræftende blikk; *det er greit*. Blikket innbyr til mer kontakt, og snart er gutten på vei opp i fanget på den voksne. En liten hvilestund i en trygg favn. Fra den trygge favnen, lar han blikket gå ut av vinduet. «Å, å», sier han ivrig, mens han søker den voksnes blikk. Entusiasmen

i hans øyne og ivrig peking med fingeren, leder begges oppmerksomhet ut av rommet. «Ja, se det sitter en skjære på gjerdet», sier den voksne. Gutten smiler og nikker.

Slik er morgenstunden til en liten gutt. Han vet hva som skal skje når han kommer innenfor døren vår. Han strekker hendene opp for å bli møtt. «Her er jeg, og nå hengir jeg meg til deg. Jeg satser alt på deg». Det er noe i denne hengivelsen som er så vakkert, men samtidig veldig sårbart. Dersom barnet ikke blir møtt med sine stille blikk. Dersom barnet ikke får bekreftelse på sine forsøk på å formidle det han opplever. Hva da?

I dette tilfellet som beskrevet ovenfor blir barnet sett. Det er tillit mellom barn og voksen. Barnet opplever anerkjennende blikk som sier: «jeg ser deg», eller «det gjorde litt vondt». Som vi vet kan blikk si mer enn ord. Blikk er berøring, noe som er viktig i det tidlige samspillet mellom barn og voksne, og som gir næring til livssansen. Blikket kan være nok for å bekrefte følelser, mens andre ganger trenger barnet bekræftende ord i tillegg. Når barnet mangler vokabular og ønsker å formidle noe, må vi sette ord på det barnet prøver å si: «ja, det sitter en skjære på gjerdet», eller «ble du lei deg nå». Gjennom en slik kommunikasjon får barnet delt sine opplevelser med andre, og slipper å være alene og ensom med sine tanker og følelser. I en slik samhandling med sine omgivelser, der de voksne setter ord på barnets indre liv, får barnet anerkjennelse og bekreftelse. Barnet opplever at det har en verdi og at det er en del av et fellesskap som barnet selv kan påvirke. Gjennom bekreftelse opplever barnet medbestemmelse.

Det tidlige samspillet med det lille barnet legger grunnlaget for den senere følelsesmessige, sosiale og tankemessige utviklingen. Å se barnet; møte dets behov og respondere på dets signalene er en forutsetning for et godt samspill. Har vi en bærende rytme gjennom dagen som frigjør tid og rom for å se ettåringen? Eller er dagen fylt med samlebandsoppgaver som ikke gir plass til det gode blikket og det gode fanget?

Frodes musikkhjørne

Frode Thorjussen

NÅR SOLA STÅR HØYEST

NÅR SO - LA STÅR HØY - EST OP-PE PÅ HIM - ME - LEN

NÅR SO - LA STÅR HØY - EST OP-PE PÅ HIM - ME - LEN

DA SKAL VI HOL - DE FEST OG SYN - GE TIL DA - GEN GRYR

DA SKAL VI HOL - DE FEST OG DET ER ET E - VEN - TYR

Her har vi tatt den velkjente xhosa-trad'en "The click song" eller "Iquirha" som den heter på originalspråket, og satt norsk tekst til. Det var Miriam Makeba som gjorde denne kjent i vesten – og som ble kjent med den. Vi anbefaler alle å høre den første innspillingen av denne; "Click song No 1" på "Pata Pata" fra 1972. Det er spesielt artig å spille den for dine medmusikanter når de kan den norske versjonen godt. Da vi skulle sette norsk tekst til, tok vi utgangspunkt i den glade lystige melodien, og selv er vi mest glade og lystige når sola står høyest på himmelen og fuglene synger kl. 02.00 på natta.

Siden dette er en tilnærmet pentaton melodi, passer det fint å la barna improvisere på xylofon/marimba til den. Du bare tar av de tonene som ikke brukes i sangen, og dermed passer alt! La instrumentet gå på rundgang mens de andre holder pulsen med rasle-egg.

Selv kan du holde pulsen på tromme eller spille bass på gitar/marimba. Eller bare slå ut håret og la alle danse!

Originalteksten er:

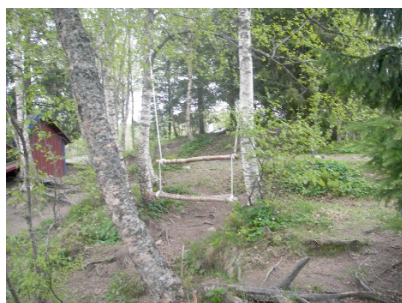
Igqirha lendlela nguqongqothwane
Igqirha lendlela kuthwa nguqongqothwane
Sebeqabel' egqithapha uquongqothwane
Sebeqabel' egqithapha uquongqothwane

Det betyr: "Landveiens hekседoktor er "the knock-knock beetle", den passerte akkurat forbi her". Bankebillen sies å trampe med beina når det blir regn. I Sør-Afrika om overalt ellers i Afrika, er regn en velsignelse, og derfor er dette en sang som tradisjonelt ble sunget i bryllup for å bringe hell og lykke til brudeparet. På xhosa sier man "qongqo" for "bank bank" når man vil inn. Altså to høye smell med tunga!

Naturlekeplass og taulek

Sigbjørn Hegland

Naturlekeplassen er en lekeplass tilrettelagt i naturen der man kan bygge for eksempel taustiger, gapahuker, bål plass osv.

Målet med en naturlekeplass er å skape en arena for barns lek. Naturlekeplassen kan være et alternativ til den generelle samfunnsutviklingen der barn som vokser opp er mer stillesittende enn tidligere. Det er ønskelig at plassen skal gi rom for mye fysisk utfoldelse, sosialt samvær og gleden over å oppleve naturen til ulike årstider.

”For at barn skal like å være ute i skog og mark, bli glade i naturen og ønske å ta vare på den, er det viktig at de får oppleve naturens eventyrlige mangfold - gjerne daglig” (Bagtøien og Storli, 2002).

Når man skal lage en naturlekeplass bør det vurderes hvordan aktiviteten som planlegges vil påvirke naturen.

Gjør det til en vane at du planlegger hvordan du skal føre område tilbake til utgangspunktet samtidig som du planlegger inngrepene.

Prøv å unngå kniv eller øks på levende tre. Prøv heller å se mulighetene i naturen rundt deg. Dersom det er en grein som er i veien, flytt aktiviteten eller endre aktiviteten slik at greina ikke lenger er i veien.

Taulek i barnehagen og med 6-åringene kan legges til turdagene eller man kan sette opp tau-arrangementer i barnehagen.

Min erfaring er å ta med seg tau og kniver i sekken, og dra til en skog eller naturområde som en vet har muligheter til taulek. Barna elsker å se de voksne lage noe spennende med tau for dem, du trenger ikke si hva det skal bli før du er ferdig. Barna lager navn på tau-arrangementet etterpå. Etter hvert vil gjerne de store barna være med å bygge med tau, flott å gi dem mulighet til det.

Vær med som voksen, gjerne på avstand for å sikre at de ikke skader seg.

Lek i skogen med tau gir barna god mestringsfølelse, balansetrening, orientering, samarbeid, utfordring, latter og glede. Spesielt 6-åringene får noe å utfordre viljeskreftene med.

Med tau og det som er tilgjengelig i naturen er det kun du som pedagog som setter grenser på hva en kan lage. Husker, slengtau, gangbroer, balanseløyper osv, mulighetene er ubegrensede i naturen. Det kan være fint å komme tilbake til samme skogområde hver turdag, da får barna sanserytmen i naturen gjennom året og de vil få omsorg for skogen de leker i.

Lag gjerne en bål plass der barna kan samles til spikking, småprat og matpause, da har du alltid et samlingspunkt og der vil barna alltid finne en voksen til trøst, plaster og spørsmål.

- Bra tau får en kjøpt i byggvarebutikker, maritime butikker, sportsforretninger osv, prisene varierer. Kjøp tau med for eksempel 14 mm tykkelse på rull, det må ikke være for liten dimensjon på det.

- Rydd rundt tau-aktivitetene slik at steiner og spisse greiner ikke skader barna, legg gjerne aktiviteten nær myk skogbunn.

- NB! Husk å ikke brenne bål rett på fjell, og husk også datoen for når båltenning er tillatt.

*Sigbjørn Hegland,
Førskolelærer i Steinerpedagogikk,
1.klassepedagog og naturtaulek-entusiast.*

En liten husnisse

Gro Løkken

Material:

kardet ull, krøllete ull tilskjegg,
tubegas(Apotek), hudtrikå(Hillesvåg ullv.
fabrikk)til hode og hender, grov-filt i 3-
4 ulikefarger(Panduro), rennegarn12/
2(husfliden),sytråd, brodergarn,

Hode.

1.Lag en fast ball ca 15-16 cm omkr.
som puttes inn i tubegassen og knytes til i
halsåpningen.

2.Ta rennegarn og knyt midt rundt ballen til
øyemarkering.

3. Legg den ferdig tilklijpte hudtrikåen på
hodet Knyt til rundt halsen med rennegarn. Sy
sammen hudtrikåen midt bak og sy sammen
det som er nedenfor halsmarkeringen til en
liten ball

4. Sy øyne med små stjernesting i
øyetrådlinsen. Sy munn , ca 0,50 cm. Øyne og munn skal danne en likesidet
trekant.

Hendene:

Lag to små ullballer som puttes inn i hudtrikå og knytes sammen, ca 3,5 cm i
omkr.

Fest hendene med små stingi armåpningene

Kropp og montering:

Buksen , luen skjorten syes sammen på forhånd.

Tips; Langs kanten av skjorten kan det med pyntes brodergarn i en i en annen
farge eks.små knapphullsting Luen kan også pyntes med små punkt sting i en
avvikende farge

Luen og buksen klippes, syes og fylles med ull til de blir faste.

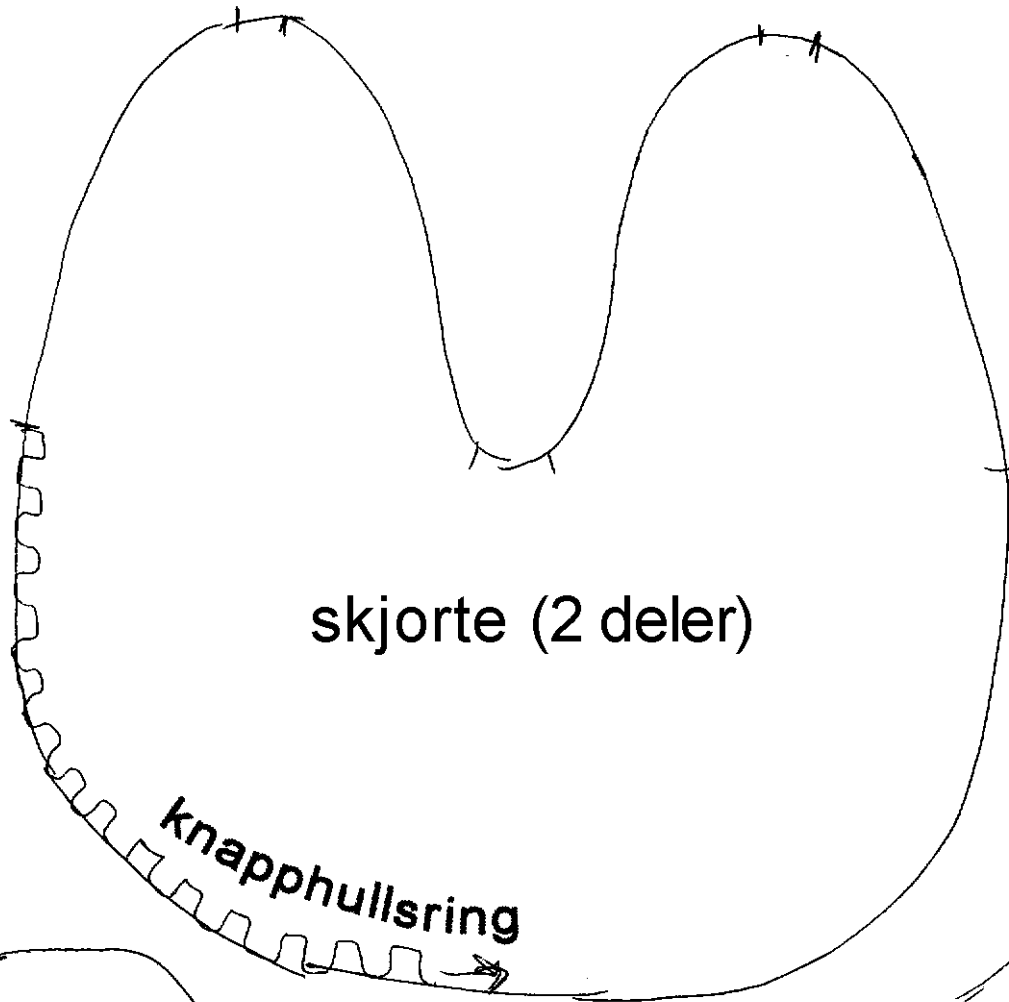
Skoene syes sammen med knapphullsting i brodertråd og festes til buksen med
"skjulte" sting.

Hodet plasseres "ned" i buksen og festes sammen med små sting rundt halsen.

Skjorten tres over hodet og feste nedenfra til hals/bukselinningen.

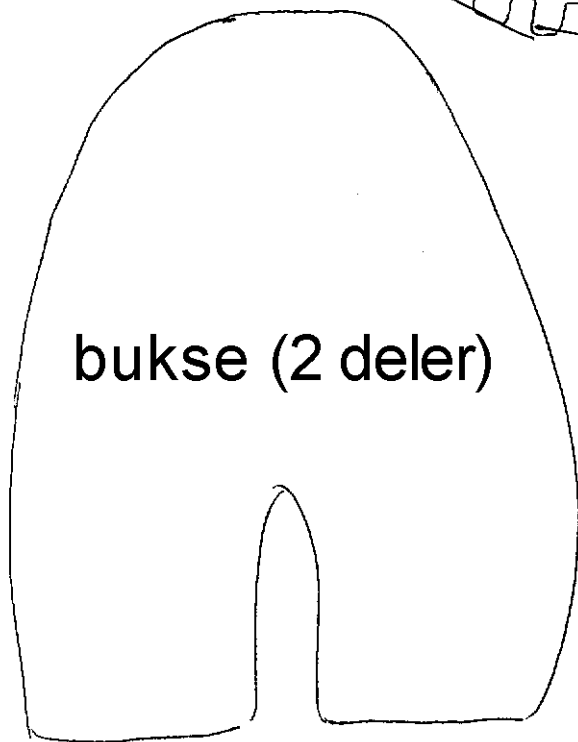
Fest litt synlig hår rundt hodet samt skjegg før luen festes på med små usynlige
sting.

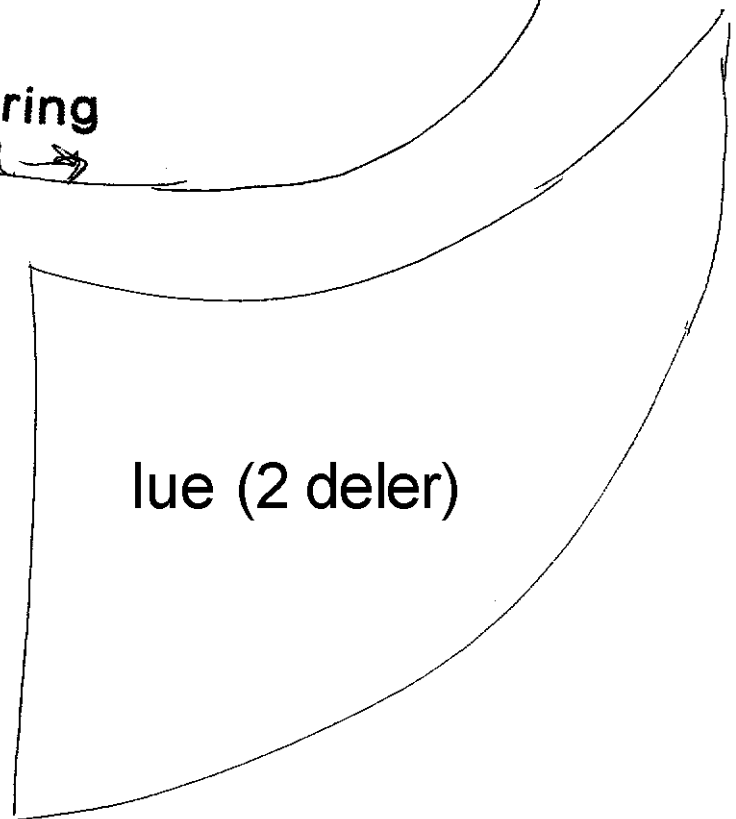

skjorte (2 deler)

knapphullsring

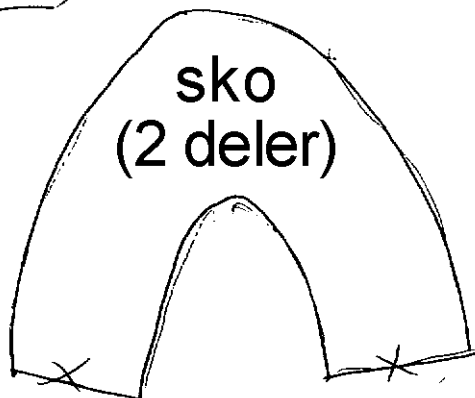
bukse (2 deler)

lue (2 deler)

såle
(2 deler)

sko
(2 deler)

ferdig sko

Utenfor barnehageporten

Denne gang handler det om det tilsyn og kontroll vi utsettes for av myndighetene.

Får vi bedre kvalitet igjen for alle de årsverk myndighetene legger ned i kontrollvirksomheten?

Nei, tvert imot, sa professor Noralv Veggeland på skolenes rådskonferanse. Den fører til dårligere kvalitet på tjenestene. Deilig å høre en forsker bekrefte dette.

Men vi kommer ikke utenom denne bøygen, så vi får gjøre det beste ut av det med bruk av minst mulig ressurser.

Hvordan dette gjøres, vil sikkert være tema for samlinger og erfaringsutvekslinger også i framtida.

I dette bildet blir det viktigste borte, nemlig hvordan vi driver barnehagene og kvaliteten på pedagogikken og arbeidsmiljøet.

Det må være den enkelte barnehage som vet hvor skoen trykker, og selv kan velge hva de vil gjøre med det.

Vi må fokusere på stadig forbedring og utvikling av barnehagen, også av arbeidsmiljøet.

Hilsen *Margrete Wiig*
Styrer i Haugtussa Ås

Reguleringsstat og kvalitetsunderskudd

-Den store vekten på kontroll, tilsyn og rapportering fra stat og kommune fører til et kvalitetsunderskudd i de offentlige tjenester, sa professor Noralv Veggeland på Steinerskolenes Rådskonferanse. Han er har skrevet boka – Den nye reguleringsstaten: Idebrytninger og styringskonflikter- om dette. Samfunnet har gått fra politisk styring til byråkratisk regulering og kontroll.

Skolene kjente seg igjen og trykket Veggeland til sitt bryst, - Det går mye ressurser, tid og oppmerksomhet til alle tilsyn, rapporter og krav fra myndighetene. Dette går på bekostning av den egentlige jobben og fører dermed til lavere kvalitet på f eks skole og barnehager. Den andre effekten Veggeland snakket om var at rapportering, som baserer seg på målbare størrelser, fører til en vridning i hva en arbeider med. Eks på dette er Pisa- målingene i skolene eller stykkprissystemet i sykehussektoren.

For oss i barnehagene fører det til tilpassninger til reglene for å få mest mulig økonomisk tilskudd. Det gjelder for eksempel åpningstider, reduserte plasser og opptakstidspunkt. Her i Ås går de nå fra en til tre tellinger i året, nok et eksempel på den økte kontrollen.

HMS-trollet

Denne våren har det toppet seg også i barnehagene. Presset på regulering og kontroll øker.. Etter at kommunene har overtatt finansieringsansvaret for barnehagene, setter de krav i forbindelse med tildeling av tilskudd. I Ås begynner de forsiktig med krav om fokus på språkstimulering og samarbeid ved overgang mellom skole og barnehage. Men hva skjer videre?

Det er vanskelig å forholde seg til det trehodede troll innen HMS-arbeidet. Arbeidstilsynet, NAV og Bedriftshelsetjenesten. I tillegg kommer tilsyn fra kommunen, kommunelegen, brannvesenet.

HMS-feltet er et eks på overregulering. Her har vi til og med tre forskjellige etater som går i beina på hverandre. Det er greit at vi skal følge arbeidsmiljøloven, men her vrir det av forskrifter og krav. De skal gi oss faglige råd, men rådene kan fort oppfattes som krav, og så skal de ha ekstra betalt for å gi dem. Men de kjenner ikke barnehagen og ikke steinerpedagogikken

Kan vi forvente tillit?

Alt tilsyn baserer seg på en mistillit til at vi ikke gjør jobben vår, at vi ikke driver tjenester og arbeidsmiljø på en best mulig måte. Alle skal kontrolleres på alt. En alternativ tankegang er at førskolelærere og lærere, styrere og rektorer gjør en god jobb og det offentlige kan eventuelt støtte utdanning og kompetanseutvikling for disse.

Det må. være andre måter å fange opp virksomheter som driver uakseptabelt dårlig. Men med full barnehagedekning er det faktisk oppstått et marked der foreldrene vil velge bort de dårligste.

RINGELIHORN STEINERBARNEHAGE

Utlysning til pedagogisk lederstilling

Ringelihorn Steinerbarnehage vokser og vi åpner en ny avdeling til høsten. Vi søker derfor pedagogiske ledere til både småbarnsavdelingen og storbarnsavdelingen vår.

Ringelihorn Steinerbarnehage ligger i naturskjønne omgivelser ved siden av Lillehammer Steinerskole.

Vi driver i henhold til impulser fra Rudolf Steiner og har en barnehage med engasjerte foreldre og flotte barnehagelokaler.

Derfor søker vi to engasjerte, ansvarsfulle førskolelærere med steinerpedagogisk utdanning som ønsker å jobbe i vår flotte barnehage sammen med oss.

Stillingstørrelsen er 80 – 100 % og lønn er etter gjeldende tariff.

Tiltredelse: 1. august 2011.

Send søknad med CV til:
Ringelihorn Steinerbarnehage,
Hågåveien 15,
2608 Lillehammer.

For spørsmål, kontakt:
styrer Joan Zeiher, tlf. 450 67 710.
Mail: ringelihorn@gmail.com
www.ringelihorn.barnehageside.no

Solsikken Steinerbarnehage

på Nesodden

søker steinerpedagog

i 100% stilling,

fra august 2011

avdelingen har barn fra 3-7 år

så ønsker du et spennende

og stabilt miljø

er du velkommen til å søke

Søknad sendes til:

Solsikken Steinerbarnehage

Støpsvei 31

1450 Nesoddtangen

evt. solsikken@combitel.no

spørsmål om stillingen:

kontakt Bette Solheim 66912453

Litteratur til inspiration.

Halfdan Rasmussen har skrevet mange dejlige rim og remser, som er små historier i sig selv. f.eks. 'Børnerim' Det Schønbergske Forlag ISBN 87-570-0101-4

Nancy Mellon, en 'storyteller' fra USA med mange års erfaring, har skrevet 'Storytelling with Children'. En stor inspirationskilde til, hvordan man kan komme i gang med at fortælle.

Hawthorn Press ISBN 1 90345808 0

Inger Brochmanns bog 'Fortæl folkeeventyr for dine børn' Hvilke? Hvordan? Hvorfor? Hvorfra?

Med de 30 eventyr som er med i bogen, kan man komme i gang med det samme!

Hernov ISBN 87-590-2400-3

Kalender

juni

26-1 (juli) Barnaårens betydelse for livet som vuxen www.skillebyholm.org
Järna

august

1-6 Oslokurset www.rshoyskolen.no

september

17 Høstmarked på Rådhusplassen i Oslo www.antroposofi.no

23 Foredrag med Steiner-biograf Gary Lachman
Litteraturhuset, Oslo www.antroposofi.no

oktober

6-9 Seminarie- og øvningslærerstevne
for førskolelærerutdanningene
Dornach www.iaswece.org

april 2012

1-5 Internasjonalt stevne for førskolelærere
"The Descent of the Ego in the growing
Human Being"
Dornach www.iaswece.org

For kurser i Danmark:

www.antroposofisk-kalender.dk

www.steinerseminar.dk

www.steiner-seminariet.dk

www.marjattaseminarium.dk

Kontaktinformasjon for
steinerbarnehagene
og steinerskolene i Norge fins på
www.steinerskolen.no
www.steinerbarnehagene.no

**Gi alle medarbeidere
et abonnement
på Årstidsbrevet**

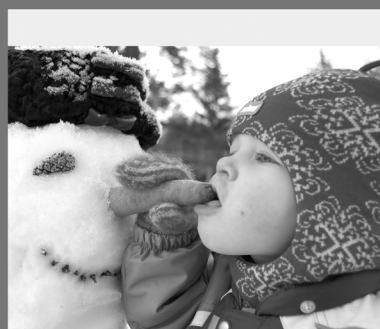
(steinerpedagogikk i de første 7 år)

**4 utgaver i året for 200 kr.
studentabonnement: 150 kr.**

aarstidsbrevet@hotmail.com

**ÅRSTIDS
BREVET**
STEINER
BARNE
HAGENE
I NORGE
VÅR 2011

**ÅRSTIDS
BREVET**
STEINER
BARNE
HAGENE
I NORGE
JUL 2010

for steinerbarnehagene i Norge
sommer 2010

B ECONOMIQUE

Returadresse:
Årstidsbrevet,
Birkebeinervegen 18,
2618 Lillehammer.

